

60 rokov Národopisnej spoločnosti Slovenska (1958 – 2018)¹**60 years of the Ethnographic Society of Slovakia (1958 – 2018)**

Zuzana Beňušková

Abstract:

The paper focuses on the history of the Ethnographic Society of Slovakia (NSS), which has been associating ethnologists from various institutions in Slovakia for 60 years. Since its inception, it has operated in various socio-political contexts. The SAC fulfills the defined professional tasks in the area of documentary, editorial, educational, information, consulting and communication, it serves to support and protect the scientific discipline. It fills an institutional inter-space that has taken various forms throughout its history. From the 1990s it was necessary to identify new meanings of the functioning of the SAC, to adapt to new value, administrative and financial conditions. Although the number of members has been reduced, the SAC has played an important role in the professional representation of ethnological discipline in Slovakia and abroad. Its strength is the broad spectrum representation of ethnologists with various professional experiences who are able to cope with the challenges and threats of the present. The paper specifies these activities, instruments and accents that were dominant in the individual periods of the institution's existence.

Key words: Scientific Society, History of Ethnology, Slovak Ethnographic Society of the Slovak Academy of Sciences, Ethnographic Society of Slovakia

Kľúčové slová: vedecká spoločnosť, dejiny etnológie, Slovenská národopisná spoločnosť pri Slovenskej akadémii vied, Národopisná spoločnosť Slovenska

Úvod

V roku 1958 vznikla profesijná organizácia Slovenská národopisná spoločnosť pri SAV. Jej poslaním od počiatku bolo podnecovať a rozvíjať vedecko-výskumnú činnosť v odbore národopisnej/etnologickej vedy, dokumentovať a šíriť získané poznatky prostredníctvom publikačnej a prednáškovej činnosti, organizovať vedecké podujatia, prednášky a prispievať

¹ Príspevok vznikol v roku 2019 v rámci riešenia grantovej úlohy MŠ SR VEGA č. 1/0371/17 *Etnológia v regiónoch*.

k zvyšovaniu odbornej úrovne svojich členov i študentov etnológie. Postupne sa do popredia dostávali ďalšie funkcie tejto inštitúcie – komunikačná, informačná, konzultačná, reprezentatívna či stavovsky ochranná.

Pod pôvodným názvom Slovenská národopisná spoločnosť pri SAV (skrátene SNS) fungovala do roku 2002, keď bola premenovaná na Národopisnú spoločnosť Slovenska (skrátene NSS alebo aj Národopisná spoločnosť). Vo všeobecnosti preto v nasledujúcom texte túto inštitúciu nazývame jej súčasným názvom, pôvodný názov používame výlučne pre obdobie, v ktorom bol jej oficiálnym názvom. Kvôli plynulosti textu využívame aj skrátene označenie Spoločnosť.

60 ročnú históriu tejto inštitúcie približujeme:

1. prostredníctvom chronologického prehľadu udalostí,
2. cez charakteristiku hlavných činností,
3. cez prehľadový súpis valných zhromaždení spojených s odbornými konferenciami
4. cez spomienky aktérov/aktériek,
5. prostredníctvom fotodokumentácie.

1. Kontexty vzniku a história Národopisnej spoločnosti Slovenska²

Od 18. storočia vznikali na území Slovenska vedecké spoločnosti, ktorých cieľom bola organizácia vedy a výskumu. Reprezentantom slovenskej vedy v období rokov 1918 – 1945 boli vedecké odbory Matice slovenskej (MS), ktoré fungovali ako vedecké spoločnosti, združenia vedcov alebo skôr „milovníkov“ vedy (napr. historický, literárnohistorický, jazykovedný, národopisný, umelecký odbor MS). Popri vedeckých odboroch MS na bratislavskej Univerzite Komenského (UK) vznikla v roku 1926 Učená spoločnosť Šafárikova (USŠ). Významnú úlohu v slovenskom vedeckom živote v tomto období mali aj múzeá, muzeálne a lokálne vedecké spoločnosti, ako i niekoľko štátnych vedeckých ústavov. Zánik 1. ČSR si vynútil zmeny a zásahy do organizovania vedeckého života na Slovensku. V roku 1939 bola USŠ štátnou správou rozpustená a správu jej majetku prevzala Slovenská učená spoločnosť. Jej členmi sa stali slovenskí, ale aj českí profesori a vedci, ktorí zostali na Slovensku. Z jej iniciatívy bola v roku 1942 zriadená Slovenská akadémia vied a umení (SAVU), ktorej úlohou bolo všestranne zveľaďovať rozvoj vied a umení a dobudovať i sústreďovať organizáciu vedeckej tvorby. Na sklonku roku 1945 vzniklo ústredné vedecké národopisné pracovisko – Národopisný ústav SAVU.³ Osobitnú, v istom zmysle prechodnú a prípravnú etapu vo vývoji slovenskej vedy predstavovali roky 1945 – 1948, respektíve v rámci národopisnej vedy roky 1946 – 1953, keď bola založená Slovenská akadémia vied (Tibenský 1980: 94-197).

Prvé desaťročie po druhej svetovej vojne prinieslo zmenu politického režimu a následne vytváranie nových inštitúcií, ktoré mali zabezpečiť fungovanie spoločnosti v rámci obnovenej

² Historický materiál sústredila Jana Godálová v diplomovej práci Slovenská národopisná spoločnosť pri Slovenskej akadémii vied v Bratislave. UKF v Nitre, 2006.

³ Podrobnejšie Kiliánová – Zajonc 2016.

Československej republiky. V tomto období sa vytvorili základy modernej štruktúry vedecko-výskumných inštitúcií, ktorá v podstate funguje až do súčasnosti. Vzniku SAV predchádzal vznik Československej akadémie vied v roku 1952. Zároveň sa kryštalizoval koncept SAV, ktorá nahradila SAVU ako kvalitatívne nová vedecká inštitúcia. Jej hlavnou úlohou bolo okrem iného združovať najvýznamnejších vedeckých pracovníkov na Slovensku. Vedecké odbory, ktoré dovtedy zastrešovala Matica slovenská, vrátane národopisu, tiež prešli pod SAV. V tomto období začali vznikať aj vedecké spoločnosti pri SAV, ktoré združovali vtedy málopočetné odborové stavovské komunity, aj záujemcov o jednotlivé vedecké disciplíny z radov laickej verejnosti.

Popri niekoľkých osobnostiach, ktoré sa národopisu profesionálne venovali už v medzivojnovom období, z univerzity postupne vychádzali prví absolventi povojnovej generácie, ktorí obsadzovali pozície v nových vedecko-výskumných inštitúciách a múzeách, avšak školených národopiscov/etnológov bolo stále málo. Pre prácu v teréne bolo potrebné zaktivizovať ľudí z celého Slovenska – miestnu inteligenciu, dobrovoľných zberateľov. Vytvorenie vedeckej spoločnosti, ktorá by túto úlohu plnila, malo pre národopis azda väčší význam, než pre niektoré iné vedecké disciplíny. V tom čase prišli aj signály z Prahy, aby sa uvažovalo o budovaní vedeckých spoločností vo všetkých vedných odboroch, ktoré sú na to zrelé a etnológia takou rozhodne bola. Založiť Slovenskú národopisnú spoločnosť (SNS) sa podujali Ján Mjartan ako predseda a Ján Podolák ako tajomník prípravného výboru. Jeho členmi boli B. Filová, M. Markuš, R. Bednárík, S. Kovačevičová, A. Pranda, M. Huska a R. Žatko (Podolák 2008:82). Snahou bolo založenie vedeckej spoločnosti, ktorá by združovala všetkých z oblasti vedecko-výskumnej a pedagogickej činnosti, z ÚLUV-u, z oblasti múzeí, ako aj snaha združiť všetkých ľudí sympatizujúcich s etnografiou a folkloristikou bez ohľadu na ich dosiahnuté vzdelanie v danom odbore. Národopis na Slovensku v tom čase zaostával za výsledkami tejto disciplíny v susedných krajinách, kde spoločnosti podobného typu už existovali.⁴ Spoločnosť sa od svojho vzniku usilovala o upevňovanie vzťahu vedy a praxe (Drábiková1984).

Hneď v počiatkoch narazili na problém centralizácie inštitúcií do Prahy. V tom čase vznikali československé inštitúcie a ich súčasť na Slovensku mali charakter pobočiek. Preto aj Československá akadémia vied v Prahe,⁵ ako inštitúcia, ktorej veľmi záležalo na integrovaní vedy v Československu, nechcela pripustiť existenciu samostatných slovenských vedeckých

⁴ V Rakúsku vznikol Verein für österreichische Volkskunde vo Viedni v roku 1894, v Poľsku existuje Polskie towarzyszstwo ludoznawcze ustanovené v Lvove od roku 1895 a v rovnakom čase vznikla aj Magyar Néprajzi Társaság.

⁵ Pri Československej akadémii vied v Prahe bola utvorená Komisia pre vedecké spoločnosti. Na čele tejto komisie bol hlavný ideológ Zdeněk Nejedlý (bol ministrom školstva a predsedom Komisie pre prípravu vedeckých spoločností ČSAV). Sformoval sa jednotný štatút, ktorý presne vymedzoval práva a povinnosti, predpisy, ako sa môžu spoločnosti daného typu organizovať, rozsah ich kompetencií, možnosti názvu, atď. Česká etnologička Drahomíra Stránská bola hlavnou jednatelkou a mala byť tajomníčkou budúcej spoločnosti. Predsedom mal byť Karel Chotek, v týchto pozíciách boli aj v prípravnom výbore (Podolák 2008).

spoločností. V roku 1957 vznikla Spoločnosť československých národopiscov ČSAV a SAV, v rámci ktorej mala fungovať SNS. Názov novovznikajúcej spoločnosti združujúcej slovenských aj českých národopiscov mal byť v duchu týchto tendencií Spoločnosť československých národopiscov – Slovenská pobočka v Bratislave. (Podolák 2008). V období, keď na ideologickom poli bol prítomný boj proti buržoáznemu nacionalizmu nebolo žiaduce zdôrazňovať prívlastok slovenský ako kľúčové slovo v názvoch. Podobne to bolo aj s názvami vedeckých časopisov. Ján Podolák spolu s Jánom Mjartanom museli názov Slovenská národopisná spoločnosť, ako aj názov časopisu Slovenský národopis vyrokovať a ako uvádza J. Podolák doslova vybojovať (Podolák 2008: 83). Slovenskí predstavitelia iných odborov nasledovali tento vzor v zakladaní svojich vlastných spoločností.

Obdobie 1958 – 1989⁶

Slovenská národopisná spoločnosť pri SAV oficiálne vznikla dňa 6. mája 1958 na jej zakladajúcom valnom zhromaždení v Bratislave, ktoré sa konalo v budove Slovenského národného múzea. V zmysle zákona č.68/51 Zb. o dobrovoľných organizáciách a zhromaždeniach sa konštituovala ako zložka Spoločnosti československých národopiscov pri ČSAV, organizačne pripojená k SAV. Takmer polovica zakladajúcich členov boli priaznivci národopisu z iných vedných odborov. Jej činnosť sa organizovala v Bratislave a neskôr v štyroch regionálnych pobočkách, ktoré postupne vznikali na celom Slovensku. Sídlo Slovenskej národopisnej spoločnosti pri SAV bolo v Bratislave. Bratislavská centrála organizovala samostatné podujatia, spravovala vedecký archív a sústreďovala sa na organizačné a odborné zabezpečenie chodu Spoločnosti a jej reprezentáciu navonok.

Základným dokumentom pre fungovanie SNS boli stanovy, ktoré vznikli na základe Organizačného poriadku Národopisnej spoločnosti československej pri ČSAV. V roku 1972 slávnostne odovzdal nové stanovy zástupcom SNS námestník ministra vnútra, upravené boli podľa vzoru Komisie pre organizáciu vedeckých spoločností pri SAV. Reagovali na federatívne usporiadanie republiky od roku 1968. Ďalšie úpravy stanov boli v 90. rokoch v súvislosti s transformáciou Spoločnosti na občianske združenie a v roku 2002, keď sa premenovala.

Vznik **regionálnych pobočiek** reagoval na reálne potreby sústrediť a prepájať etnológov z vymedzeného regiónu a organizovať podujatia, na ktoré mohli bez väčších problémov dochádzať. Ich hlavnou úlohou bolo organizačne podchytiť členov a plniť úlohy spoločnosti v okruhu svojej pôsobnosti. Štruktúra aktivít pobočiek bola pestrá – prednášková činnosť, diskusné podujatia s odborníkmi nielen na poli etnológie, ale i príbuzných vedných disciplín, výskumná činnosť, kontakt s miestnymi folklórnymi skupinami, ľudovými výrobcami, atď. Činnosť pobočiek sa zameriavala na vzájomnú informovanosť pracovníkov z rôznych inštitúcií a na spoluprácu s osvetovou praxou. Centrá niektorých pobočiek sa menili v závislosti od pracoviska predsedu pobočky. Ako prvá vznikla východoslovenská pobočka SNS v roku 1961 v Košiciach, od 1980 mala centrum v Poprade, v 90. rokoch vo Svidníku (viedli ju M. Markuš, P. Švorc, T. Krafčíková, M. Sopoliga). Od roku 1962 fungovala stredoslovenská pobočka NSS

⁶ Prvých dvadsaťpäť rokov existencie SNS pri SAV zhodnotila E. Drábiková (Drábiková 1984).

v Martine, kde sídli centrálna múzejná inštitúcia – Etnografické múzeum Slovenského národného múzea (viedli ju Š. Apáthy, Š. Polonec, M. Turzová, E. Pančuhová, V. Sedláková). Ukázala sa však aj potreba druhej stredoslovenskej pobočky, tá vznikla v roku 1979 v Brezne (vedúca E. Barcajová), od 1981 sa jej centrum presídlilo do Banskej Bystrice (viedli ju P. Kuka, V. Sásiková, D. Nociarová). V roku 1981 vznikla západoslovenská pobočka s centrom v Nitre, od 1984 sa centrum presunulo do Trnava a od 1987 do Levíc, následne do Trenčína (viedli ju E. Kollárová K. Holbová, M. Chlebana.). V 90. rokoch fungovala aj bratislavská pobočka (viedla ju Z. Beňušková), pretože Hlavný výbor sa sústredil na iné povinnosti, než organizáciu vedeckých a popularizačných podujatí. Snahou predsedov pobočiek bolo pravidelné stretávanie sa členstva aspoň dvakrát do roka. Spravidla to bolo pri príležitosti vernisáží výstav v múzeách, krstov kníh a podobných podujatí, o ktorých sa členovia pobočky intenzívne informovali. Predsedovia jednotlivých pobočiek sa dvakrát do roka zúčastňovali na zasadnutiach výboru Spoločnosti. Okrem toho sa zúčastňovali na valných zhromaždeniach. Podľa štatútu mohli funkcie v pobočkách zastávať jednotliví predsedovia neobmedzene dlho. Najmä pre etnológov pracujúcich individuálne mimo centrálnych inštitúcií boli siete vytvorené cez pobočky, ako aj participácia na celkovom dianí Spoločnosti pre ich profesionálne formovanie mimoriadne dôležité (Drábiková 1995: 168).

Ďalšie organizačné útvary predstavovali **odborné komisie** združujúce členov na základe tematického vedeckého záujmu a riešenie konkrétnych úloh. Mali časovo obmedzenú platnosť, keďže boli zamerané na riešenie aktuálnych tematických úloh. Fungovala napr. odborná skupina pre národopisný atlas, muzeológiu, terminológiu, dokumentáciu, slovesný a hudobný folklór, obyčaje, sociálne skupiny, výskum národnosti, pre národopisnú dokumentáciu filmovým a zvukovým záznamom atď. S ukončením veľkých syntetizujúcich prác, akými bol Etnografický atlas Slovenska či Encyklopédia ľudovej kultúry Slovenska, ktoré vyžadovali spoluprácu odborníkov z celej republiky, niektoré komisie zanikli.

V Slovenskej národopisnej spoločnosti je niekoľko kategórií **členstva**: individuálne a kolektívne. Kolektívnymi členmi sú inštitúcie – predovšetkým múzeá a iné kultúrne a osvetové zariadenia.⁷ Individuálni členovia sa delia na riadnych a čestných. Základ tvoria riadni členovia – odborníci (aj študenti po 3 rokoch štúdia etnológie), pôsobiaci na rozličných odborných pracoviskách (nielen etnologických).⁸ Riadnym členom sa stáva každý, kto sa do Spoločnosti dobrovoľne prihlási, spĺňa kvalifikačné predpoklady a má odporúčenie niektorého člena výboru Spoločnosti, na zasadnutí ktorého sa členstvo schvaľuje. Čestnými členmi sa môžu stať riadni členovia, ale aj nečlenovia spoločnosti, odborníci s mimoriadnymi zásluhami uznanými komunitou zo Slovenska i zo zahraničia. Schvaľuje ich Valné zhromaždenie

⁷ „Kolektívnym členom spoločnosti sa môže stať právnická osoba (spravidla vedecká organizácia, múzeum, škola alebo podnik), ktorú zastupuje ňou poverený reprezentant splňujúci podmienky riadneho člena. O prijatí kolektívnych členov rozhoduje predsedníctvo Spoločnosti a Hlavný výbor“ (pozri bližšie Stanovy SNS, s. 3).

⁸ Praxou bolo, že pri príležitosti ukončenia štúdia sa absolventom etnológie rozдали prihlášky do Spoločnosti a oni sa stali členmi tejto stavovskej organizácie. Väčšina z nich sa dostala do kontaktu so Spoločnosťou už počas štúdia, pretože chodievali na výskumy s finančnou podporou SNS.

Spoločnosti na základe zdôvodnených návrhov z výboru a pléna. Osobitnou kategóriou boli dopisujúci členovia. Keďže v prvých desaťročiach po vzniku SNS pri SAV nebola sieť pracovísk na Slovensku, ktoré by zamestnávali etnológa, hustá a rovnomerná, etnológovia radi nadväzovali spoluprácu s amatérskymi zberateľmi národopisného materiálu, ktorí im boli nápomocní pri práci v teréne, ale mnohí aj samostatne vykonávali výskumy a odpredávali ich do Vedeckého archívu NSS. Národopisná spoločnosť vydávala návody na výskum a dotazníky, ktoré prácu v teréne pomáhali usmerňovať. V prvých desaťročiach fungovania Spoločnosti sa aj študenti etnológie mohli stať dopisujúcimi členmi. Inštitút dopisujúcich členov zaznamenával obdobia rozkvetu a útlmu podľa toho, ako intenzívne sa s nimi komunikovalo a pracovalo. Dopisujúci členovia boli napríklad oslovení pri rôznych výskumných anketách a dotazníkoch. Obdobie deväťdesiatych rokov 20. storočia bolo posledným obdobím, keď sa oživila snaha pracovať s dopisujúcimi členmi prostredníctvom stretnutí a inštrukcií, ako má byť upravený materiál, ktorý ponúkali na odkúpenie do archívu Spoločnosti. Evidovaný počet všetkých členov Spoločnosti v 80. rokoch 20. storočia bol okolo 500. Existuje aj kategória mimoriadny člen určená pre záujemcov o členstvo, ktorí nezodpovedajú predchádzajúcim kritériám, avšak Spoločnosť má o ich začlenenie záujem.

Slovenská národopisná spoločnosť pri SAV mala možnosť do 80. rokov 20. storočia mať pracovníka na celý, neskôr na čiastkový úväzok, čo aj využívala. Pomáhal v administratívnych prácach, najmä pri korešpondencii s členstvom a tiež v starostlivosti o vedecký archív Spoločnosti.

Najvyšším orgánom Slovenskej národopisnej spoločnosti je **valné zhromaždenie (VZ)**. Riadne valné zhromaždenia sa konajú v trojročných intervaloch na rôznych miestach Slovenska. Zvyknú sa spájať s organizovaním vedeckej konferencie, tou sa zároveň zabezpečuje vyššia účasť členstva na valnom zhromaždení. Súčasťou podujatia býva aj exkurzia a spoločenský večer. Valné zhromaždenie určuje a kontroluje priority činnosti a hospodárenie Spoločnosti a volí na trojročné funkčné obdobie predsedu a členov výboru. Zvolení členovia následne spomedzi seba zvolia užší, tzv. Hlavný výbor a medzi jeho členov rozdelia jednotlivé funkcie – okrem predsedu, ktorý je volený priamo členstvom. Valné zhromaždenie schvaľuje návrhy prijatia za čestných členov, aj doplnkové štruktúry Spoločnosti – pobočky a odborné komisie.⁹ Hlavný výbor môže zvoliť aj tzv. Mimoriadne VZ a to buď z vlastnej iniciatívy alebo na žiadosť aspoň jednej tretiny riadnych členov (pozri Stanovy SNS). Pravidelne sa na valných zhromaždeniach pripomenú zosnulí členovia Spoločnosti od posledného VZ, ktorým je venovaná piatna chvíľa.

S malými obmenami vyplývajúcimi z dobových potrieb pretrvala táto štruktúra až do 90. rokov 20. storočia, keď spoločenské zmeny vynútili zásahy do fungovania vedeckej spoločnosti.

⁹ Správy o činnosti SNS pri SAV medzi dvoma valnými zhromaždeniami a uznesenia valných zhromaždení vychádzali v časopise Slovenský národopis alebo Národopisné informácie/Etnologické rozpravy.

Obdobie 1990 – 2018

Dejinné udalosti zhodou okolností zo súčasného pohľadu rozdelili etapy fungovania Slovenskej národopisnej spoločnosti/Národopisnej spoločnosti Slovenska na dve rovnako dlhé etapy. V druhej etape došlo k zmene názvu Spoločnosti na Národopisnú spoločnosť Slovenska, ktorý bol prijatý v roku 2002, používaný od roku 2003.

Na podnet Predsedníctva SAV bolo zrušené Organizačné stredisko vedeckých spoločností, ktoré dovtedy dohliadalo na fungovanie Spoločností a nahradil ho novovzniknutý koordinačný orgán Rada slovenských vedeckých spoločností zložená zo zástupcov 49 vedeckých spoločností združených pri SAV.¹⁰ Z hľadiska charakteru Národopisnej spoločnosti Slovenska bol prelomový rok 1994. Dovtedy bola v pozícii rozpočtovej organizácie SAV, z ktorej sa zmenila na občianske združenie pri SAV, čo prinieslo najmä nové možnosti v oblasti financovania a spravovania Spoločnosti. Proces zmeny nebol iniciovaný zvnútra Spoločnosti, ale odporúčený bol Radou slovenských vedeckých spoločností pri SAV v súlade s formovaním nových štruktúr občianskej spoločnosti. Zmena spočívala nielen v organizačnej štruktúre, ale aj v právnom postavení vedeckých spoločností SAV. Národopisná spoločnosť zostala súčasťou SAV (pričom SAV v oficiálnom názve nemusela uvádzať), zároveň však musela mať štatút a náležitosti podľa právnych noriem občianskych združení. Nové stanovy Spoločnosti boli upravené a registrované na Ministerstve vnútra SR. Národopisnej spoločnosti Slovenska sa na jednej strane utvorili možnosti, ktoré presahovali dovtedajšie hranice jej fungovania, na druhej strane sa stala samostatným fyzickým subjektom zodpovedným za fungovanie a najmä hospodárenie podľa všeobecne platných pravidiel. Od roku 1994 sa Národopisná spoločnosť Slovenska definuje ako nezávislé dobrovoľné občianske združenie vedeckých a odborných pracovníkov, ako aj študentov v odbore národopisnej/etnologickej vedy a príbuzných disciplín (Stanovy NSS z roku 2002).

Do začiatku 90. rokov 20. storočia boli vedecké spoločnosti pri SAV, ako aj samotná SNS dotované zo štátneho rozpočtu. Ich transformáciou na občianske združenia sa zmenil aj spôsob pridelovania finančných prostriedkov, hospodárenia a jeho kontroly. Založené je na projektových žiadostiach, podávaných prostredníctvom ústavov SAV, presun finančných prostriedkov na iné ciele, než boli plánované, podlieha schváleniu alebo konzultácii s finančným oddelením Predsedníctva SAV. Nové právne postavenie sa do praxe premietlo najmä v potrebe kvalifikovanejšieho vedenia finančnej agendy Spoločnosti, ale aj v znížení dotácií zo strany SAV.¹¹ Začiatkom 90. rokov, ktoré boli z hľadiska finančného zabezpečenia činnosti Spoločnosti dosť ťažké, bola pri Spoločnosti zriadená nadácia, ktorá mala formu „skladania“ sa členov na vydávanie časopisu Etnologické rozpravy. Čoskoro sa však právne

¹⁰ Z potreby vzájomnej informovanosti vychádza aj Spravodaj Rady slovenských vedeckých spoločností. (<http://www.sav.sk/?lang=sk&charset=&doc=info-history>)

¹¹ Začiatkom 90. rokov 20. storočia dostávala SNS pri SAV dotáciu od SAV približne okolo sedemdesiat tisíc korún ročne, v roku 2005 to bolo okolo tridsaťtisíc korún ročne, koruna sa však medzičasom výrazne devalvovala. V súčasnosti sa dotácia na projekty pohybuje v sume do 1000 eur ročne a závisí aj od schopnosti Spoločnosti získavať vlastné zdroje z členských príspevkov.

upravili aj kritériá vzniku nadácií, ktorým táto nezodpovedala,¹² takže mala len krátku existenciu a bolo treba hľadať nové zdroje financovania činnosti Spoločnosti. Ako občianskemu združeniu sa jej v deväťdesiatych rokoch otvorili možnosti uchádzať sa o projekty a granty z predvstupových fondov do EÚ, čo Spoločnosť aj využila. Finančná neistota sa odrazila aj na zvyšovaní členských príspevkov.¹³ Práca v Spoločnosti bola chápaná ako dobrovoľná, bez nároku na odmenu, profesionálneho pracovníka nemala.

V 90. rokoch 20. storočia bola diskutovanou témou **zmena názvu Spoločnosti**. Nebolo to len pod vplyvom rozsiahleho premenovávania inštitúcií po páde socializmu, ani premenovaním národopisu na etnológiu, ale zmenu názvu vyvolali praktické dôvody. Nad zmenou sa začalo uvažovať predovšetkým z dvoch príčin: 1. pri skratke SNS bola Spoločnosť často zamieňaná s politickou organizáciou – Slovenskou národnou stranou,¹⁴ 2. prívlastok slovenská bol členmi, ktorí boli príslušníkmi etnických minorít na Slovensku, vnímaný etnicky, nie územne, preto sa ukázalo vhodnejšie vymedziť názov na geografickom, resp. štátnom princípe.¹⁵ Ďalším argumentom zmeny názvu bolo odbránenie oficiálnej časti názvu „pri SAV“, pretože ako občianske združenie sa mohla Spoločnosť uchádzať o získavanie finančnej podpory ako organizácia tretieho sektora a na konkrétne projekty sa jej členom občas podarilo získať sponzorské dary. Deklarovanie príslušnosti k SAV zneisťovalo donorov, v akej právnej pozícii sa vlastne SNS nachádza.

Po viacročnej diskusii sa napokon premenovanie Slovenskej národopisnej spoločnosti pri SAV stalo jedným z bodov programu Valného zhromaždenia SNS, ktoré sa uskutočnilo 22. mája 2002 vo Svidníku.¹⁶ Pripomenúť treba, že v Čechách a na Morave od 50. rokov 20. storočia existovala Národopisná spoločnosť československá pri ČSAV platná spočiatku pre celé Československo.¹⁷ Po vyčlenení slovenskej zložky si táto spoločnosť názov nezmenila, takže

¹² Podľa zákonnej úpravy nadácie museli mať finančný základ (minimálne stotisíc korún), aby mohli zostať nadáciami, touto sumou Spoločnosť nedisponovala.

¹³ V roku 2006 členský príspevok predstavoval 100 Sk ročne, pričom boli zľavy pre študentov a dôchodcov.

¹⁴ V roku 1990 sa konalo Valné zhromaždenie SNS v Prešove a dostavili sa naň novinári, ktorí sa domnievali, že ide o zjazd politickej strany.

¹⁵ Etnická identita sa od roku 1989 stala významným fenoménom a objektom spoločenského diskurzu. Založená bola Národopisná spoločnosť Maďarov v Československu, ktorá sústreďovala maďarských národopisných zberateľov a etnológov na Slovensku (od roku 1993 Národopisná spoločnosť Maďarov na Slovensku a od 1997 Etnografická spoločnosť Maďarov na Slovensku). Prívlastok slovenská s nevôľou prijímali aj členovia ukrajinskej národnosti.

¹⁶ Niektorí so zmenou názvu sympatizovali, iní ju nepripúšťali. Azda najťažšie zmenu názvu prežíval prof. Ján Podolák, ktorý neraz spomínal, aké bolo ťažké v rámci Československa v Prahe vybojovať pre vedecké spoločnosti na Slovensku upresnenie v názve „Slovenská“ (podobne ako aj pre časopisy –napríklad Slovenský národopis) a zmenu v tom čase označoval priam za „zločin proti národopisnej vede“. Keď sme sa k tejto téme vo vzájomných rozhovoroch po čase vracali, bol so zmenou názvu aspoň navonok uzrozmeneý.

¹⁷ Podobne to bolo aj s názvami ďalších organizácií, napríklad Československá akadémia vied, Komunistická strana Československa (na Slovenskú bola Komunistická strana Slovenska). Tento stav bol zachovaný aj po vzniku federatívneho Československa v roku 1968.

paritná Česká národopisná spoločnosť neexistovala, vznikla až v roku 1993. Zmena názvu bola väčšinou prítomných odsúhlasená a nové pomenovanie Národopisná spoločnosť Slovenska, so skratkou NSS do platnosti vstúpilo dňom 1. 1. 2003 (Beňušková 2002). Zmena názvu si opätovne vyžiadala aj zmenu stanov Spoločnosti. Pri tej príležitosti bolo spresnené a stabilizované aj vymedzenie kompetencií jednotlivých funkcionárov kvôli komunikácii s bankovými subjektmi.

Tlačový orgán NSS Národopisné informácie sa premenoval a od roku 1994 začal vychádzať pod novým názvom Etnologické rozpravy s novým číslovaním ročníkov a riadnou evidenciou na MK SR. Nadviazal na 25 ročníkov časopisu Národopisné informácie, ktoré však nevychádzali od začiatku kontinuálne a pravidelne.

V 90. rokoch vznikli aj ďalšie profesijné organizácie, ktoré prebrali časť funkcií dovtedy zastrešených Národopisnou spoločnosťou. Boli to novovzniknuté vedecké spoločnosti (Slovenská asociácia sociálnych antropológov, Slovenská spoločnosť pre štúdiá náboženstiev), do ktorých vstúpili li aj členovia NSS a fungovať začalo aj záujmové združenie právnických osôb Zväz múzeí na Slovensku, v rámci ktorého sa sformovala veľmi aktívna etnologická komisia. Do jej aktivít sa majú možnosť zapájať nielen etnológovia z múzeí, ale aj z vedecko-výskumných a vzdelávacích inštitúcií. NSS tak získala konkurenciu, ale aj partnerov, vďaka ktorým sa postupne vymedzovala a profilovala.

NSS aj na začiatku 21. storočia fungovala prostredníctvom štyroch regionálnych pobočiek, pracovné komisie sa transformovali na nové aktuálne okruhy pre celoslovenskú koordináciu práce, akými boli: otázky etiky etnologického výskumu, vzájomná koordinácia univerzitných pracovísk a pod..

V 90. rokoch 20. storočia bola vzhľadom na nedostatok financií vedecko-výskumná činnosť a finančná podpora terénnych výskumov utlmená.¹⁸ Problémom sa stala aj miera participácie členov spoločnosti na jej činnosti, ktorá bola vždy na dobrovoľníckej báze. Po roku 2000 čoraz väčší tlak na výkonnosť pracovníkov zo strany ich zamestnávateľov, hodnotiace kritériá v oblasti vedy a stratégie jednotlivcov pri rozložení vynakladania ich času a energie limitujú možnosti angažovania sa členov v činnosti Spoločnosti. Na druhej strane prichádzajú nové spoločenské výzvy, na ktoré NSS reaguje. Je to napríklad pomoc pri vytváraní Reprezentatívneho zoznamu nehmotného kultúrneho dedičstva na Slovensku, ambícia zapojiť NSS do aktivít UNESCO, zapracovanie noriem GDPR do etiky etnologického výskumu, regulácia etnologickej reprezentácie v rôznych komisiách a výboroch či participácia na publikačných výstupoch a výnimočných podujatiach dotýkajúcich sa členov Spoločnosti.

Výrazne ubudol aj počet členov Spoločnosti, hlavne ich vyradením po prísnejších kontrolách platenia členských príspevkov. Potvrdenie o zaplatení členského oprávňuje člena k 10 % zľave pri nákupe literatúry v predajni vydavateľstva VEDA, zároveň člen dostáva časopis Etnologické rozpravy – to sú však už v súčasnosti slabé motivátory pre členstvo. Absolventov etnológie je síce veľa, avšak málokto z nich zostávajú pracovať v odbore. Na

¹⁸ Výnimkou boli výskumy v Tekovských Lužanoch okolo roku 2000, na ktorých sa zúčastnili etnológovia z viacerých inštitúcií, aj študenti, aj emeritný pracovník. Financované boli z predvstupových fondov do EÚ.

jednej strane sa pre Národopisnú spoločnosť Slovenska strácajú, na druhej strane práve Spoločnosť pre niektorých zostáva spojením s vyštudovaným odborom, v rámci ktorého sa im nepodarilo zamestnať. Vedenie Spoločnosti nikdy nezabúdalo ani na emeritných členov, najmä pokiaľ majú záujem o udržiavanie kontaktu s odbornou komunitou.

Spoločnosť iniciuje pripomenutia okrúhlych jubileí osemdesiatnikov a deväťdesiatnikov a na oslavách participuje. Tiež zastupuje etnologickú komunitu aj pri posledných rozlúčkach so svojimi dlhoročnými členmi.

Toto sú kľúčové udalosti a informácie, ktoré rámcovali činnosť Spoločnosti počas uplynulých šesťdesiatich rokov jej trvania. Vnútorňú dynamiku jej fungovania tvorili ďalšie obsahové a štruktúrálné prvky, ktoré reagovali na transformáciu spoločnosti po roku 1989 a zmeny v oblasti fungovania vedy a kultúry na Slovensku.

2. Okruhy činnosti Národopisnej spoločnosti Slovenska

Vedecko-výskumná činnosť: Do polovice 90. rokov 20. storočia bola prioritná vedecko-výskumná a zberateľská činnosť, ktorá vychádzala z aktuálnych potrieb vedy. Spoločnosť sama iniciovala niektoré výskumné akcie alebo sa podieľala na takých, ktoré organizovali iné inštitúcie. Vedecko-výskumná činnosť sa realizovala formou individuálnych alebo kolektívnych výskumov, organizovaním ankiet, výkupom ucelených zbierok materiálov, získavaním dokumentov z príbuzných vedných odborov. NSS pri SAV bola oslovovaná pri príprave záchranných výskumov zátopových oblastí a kolektívnych monografií. Na výskumoch sa zúčastňovali aj študenti etnológie, Spoločnosť im výskumy hradila a materiály z terénu odovzdávali do Vedeckého archívu SNS pri SAV. V opačnom prípade hrozila sankcia vrátenia finančných prostriedkov investovaných do výskumníka. Výbor Spoločnosti zabezpečil na každý materiál pred jeho prijatím do archívu dva odborné posudky.

Organizácia vedeckých podujatí: Samostatné konferencie pripravovala Spoločnosť pravidelne raz za tri roky pri riadnych valných zhromaždeniach. Aj v medziobdobí sa konali pracovné semináre alebo Spoločnosť participovala na príprave odborných podujatí v spolupráci s inými inštitúciami. Disponovala adresárom členov, zasielala im informácie o podujatiach a prispievala aj finančne. Vzhľadom na to, že v období socializmu bola Spoločnosť pomerne dobre finančne dotovaná, bola možnosť prispievať na výskumy a konferencie pracovníkom zo Slovenska i z Čiech, ba aj takým, ktorí boli z politického dôvodu vyradení z odborného života.

Publikačná a edičná činnosť: Od počiatku fungovania Spoločnosti tvorila publikačná a vydavateľská činnosť významnú súčasť, tak pri periodickej tlači ako aj pri vydaniach, či spolupublikáciach jednotlivých publikácií.

Potreba spravodajského orgánu národopisnej vedeckej spoločnosti sa ukázala krátko po jej vzniku. V rámci Československa v rokoch 1959 až 1962 vychádzali Zprávy Společnosti československých národopisců při ČSAV a SNS pri SAV, v rokoch 1966 až 1969 ich nahradil Věstník Národopisné společnosti československé a SNS pri SAV. Počas rokov 1973 – 1975 začala SNS vydávať spravodaj Informácie SNS pri SAV, ktorý sa od roku 1979 sformoval na časopis a premenoval na Národopisné informácie (vydávané v spolupráci s Národopisným

ústavom SAV). Už prvé ročníky Informácií SNS pri SAV priniesli zaujímavé štúdie zo zahraničia, aj preklady prác „západných“ etnológov a sociálnych antropológov, čo bolo v období normalizácie dosť odvážne. Spočiatku vychádzali nepravidelne, aj ich formálna časopisecká podoba sa formovala len pomaly. Národopisné informácie boli od roku 1994 premenované na Etnologické rozpravy.¹⁹ Časopis sa dlho charakterizoval ako „interný“ časopis etnológov na Slovensku. Vychádza dvakrát ročne, je voľne nepredajný, šírený najmä členom Spoločnosti a partnerským organizáciám. V poslednom desaťročí však prešiel kvalitatívnymi zmenami. Etnologické rozpravy si postupne našli vydavateľských partnerov – Ústav etnológie SAV a EM SNM v Martine. Neskôr boli pripravované na univerzitných pracoviskách a tak je to dosiaľ. Časopis už aj pred premenovaním obsahoval stále rubriky: štúdie a materiály, správy, diskusie, ktoré presiahli označenie pripomínajúce informačný spravodaj. Oproti Slovenskému národopisu sa vymedzovali svojou adaptabilitou na momentálne potreby a dianie vo vednom odbore, komunikatívnosťou. Rubriky boli flexibilne obmieňané a doplňované. Časopis uverejňoval monotematické bloky, štúdie, archívne materiály, študentské práce, preklady, recenzie, bibliografické údaje, monitoroval dianie v slovenskej etnológii, uverejňoval aj priebežné výsledky základného výskumu, ako aj výstupy z menších projektov. Pod tlakom zvyšovania kritérií na publikačné výsledky sa začali aj Etnologické rozpravy prispôbovať týmto kritériám, aby nestratili okruh kvalitných prispievateľov, ktorým sa otvárali aj iné možnosti publikovať. Bolo to však na úkor ich pružnosti a komunikatívnosti, keďže zaradenie do rôznych databáz je spravidla sprevádzané aj istými obmedzeniami.²⁰

Adam Pranda založil krátko po vzniku Spoločnosti edíciu návodov, príručiek na národopisný výskum.²¹ Určené boli najmä dopisujúcim členom Spoločnosti, ale slúžili aj ako výborná metodická pomôcka pri študentských výskumoch.

Národopisná spoločnosť Slovenska sa podieľala na vydaní mnohých odborných zborníkov a knižných publikácií – či už ich organizačným zabezpečením alebo finančne. Niekedy pomohla aj kolektívna zainteresovanosť členov Spoločnosti, aby sa našiel spôsob ako žiadanú publikáciu vydať. Príkladom je spomienka P. Marákyho: „Martin Slivka pracoval ako filmár, spracovával monografiu venujúcu sa ľudovému divadlu a v neposlednom rade v tomto čase spracovával *Filmografiu národopisného filmu*. Najmä z dôvodu poaugustového

¹⁹ Posledným číslom Národopisných informácií bolo číslo 2 v roku 1993. Etnologické rozpravy si zachovali charakter komunikatívneho časopisu, ktorý poskytuje priestor pre diskusie, ventilovanie odborných názorov a skúseností, na informovanie o aktivitách národopisných pracovísk.

²⁰ Etnologické rozpravy/Národopisné informácie uverejnili dosiaľ svoju retrospektívnu bibliografiu trikrát: v roku 1985 za roky 1969 – 1984, v roku 1997 za roky 1985 – 1995 a v roku 2012 za roky 1996 – 2011.

²¹ Vyšli nasledovné návody a príručky: Štolc, J.: Zapisovanie nárečových prejavov (1961); Podolák, J.: Spôsoby chovu hospodárskych zvierat – Návod na etnografický výskum. (1962); Urbancová, V.: Spôsoby obrábania pôdy a pestovania obilnín (1964); Paličková, J.: Návod na etnografický výskum výroby a spracovania textilných vlákien. (1965); Horváthová, E.: Stručný dotazník pre výskum ľudového liečenia (1969) a Návod na výskum rodinných zvykov (1971); Dillnbergerová, S.: Dotazník na výskum spôsobov a zvykov pri jedení a stolovaní. (1979); Paríková, M.: Návod na etnografický výskum transportu a dopravy. (1979); Čukan, J.: Dotazník na výskum spoločenského života v robotníckom prostredí (zamerané na susedské vzťahy). (1982).

„konsolidačného“ procesu sa vydanie tejto filmografie komplikovalo, keďže obsahovala vtedy nežiaduce mená, či tituly. Martin Slivka nebol ochotný kompromisu s vtedajšou totalitnou mocou a s pomocou Slovenskej národopisnej spoločnosti pri SAV sa i za týchto neľahkých čias podarilo filmografiu vydať a potichu distribuovať“ (Marák 2010:115).

Vedecko-popularizačná činnosť: Spočívala najmä v organizovaní jednorazových alebo cyklických prednášok v Bratislave i pobočkách, aj pre školy. Od roku 1980 sa NSS pri SAV aktívne zapojila do filmovej prehliadky Etnofilm Čadca, ktorá sa postupne vyprofilovala na Medzinárodný filmový festival.

Udeľovanie ocenení: S cieľom zvýšiť úroveň a súčasne propagovať výsledky vedeckej práce v odbore etnológia vypisovala od roku 1975 Spoločnosť každoročne súťaž o Cenu Slovenskej národopisnej spoločnosti pri SAV. Po niekoľkých rokoch hľadania optimálnych kategórií sa ustálili na tri: najlepšie výsledky za publikačnú, výstavnú a vedecko-organizačnú činnosť. Posledné ocenenie nesie po úmrtí Adama Prandu (1984) názov Cena Adama Prandu. Výsledky sa vyhlasovali za tri roky vždy počas spoločenských večerov po valných zhromaždeniach. Ceny pripravovali komisie zriadené pre každú kategóriu a za každý rok bola udelená 1. až 3. cena. Pri mimoriadnych príležitostiach sa udeľovali aj iné ocenenia – napr. Cena SNS na Etnofilme Čadca. V rokoch 2014 a 2018 boli ceny udeľované nie za konkrétny rok, ale za trojročné obdobie.

Spolupráca s partnerskými inštitúciami: V rámci medzinárodnej spolupráce má Spoločnosť uzavreté dohody s vedeckými národopisnými spoločnosťami okolitých krajín - od 1973 Polskie Towarzystwo Ludoznawcze, od 1981 Magyar Néprajzi Társaság, nepretržitá je spolupráca s Národopisnou spoločnosťou v Českej republike, (pred rozdelením Československa Národopisná spoločnosť československá, v ktorej výbore bol aj zástupca zo Slovenska a zároveň jej zástupca bol členom výboru SNS)²². Súčasťou partnerstiev bolo obojstranné pozývanie významných členov na valné zhromaždenia a výmena periodík medzi jednotlivými spoločnosťami (NSS poskytuje Etnologické rozpravy). V 90. rokoch sa po otvorení hraníc rýchle rozvinula spolupráca s Verein für österreichische Volkskunde vo forme prednášok slovenských odborníkov v jej centrále v Národopisnom múzeu vo Viedni, exkurzií a pozvaní na spoločenské podujatia.

Komunitná činnosť: Stavovská komunita má síce za úlohu pôsobiť predovšetkým v rámci jej profesijného vymedzenia, to však nevyklučuje aj (s)poznávacie a spoločenské podujatia. O spoločenských večeroch po valných zhromaždeniach sme sa už zmienili. Od 80. rokov sa v Bratislave nie celkom pravidelne konali počas fašiangov maškarné bály. Starostlivo chystané programy a veselo prezentované masky si získali popularitu nielen za hranicami Bratislavy, ale aj Slovenska. Napríklad v roku 2002 boli na maškarnom bále nielen kolegovia z Moravy, ale

²² V 80. rokoch zastupovala NSČS Helena Johnová.

zastúpenie mala aj Angola, Brazília či Taliansko. Posledný bál sa konal v roku 2004 a po ňom záujem o tento typ podujatia zo strany členstva zhasol.

Exkurzie na etnologicky zaujímavé miesta sa konajú popri valných zhromaždeniach, majú vždy jedinečnú atmosféru a kvalitu, ktorá sa dá dosiahnuť len pri profesionálnom zainteresovaní organizátorov i účastníkov. Niektoré boli zorganizované aj osobitne. Takou bola napríklad v roku 2003 exkurzia do Tekova, Hontu a Maďarska. Storočnica vzniku Československa inšpirovala moravských a slovenských etnológov k spoločným stretnutiam na Javorine.

Národopisná spoločnosť Slovenska sleduje okružle životné jubileá svojich členov, ale aj reprezentantov partnerských zahraničných inštitúcií. Zapája sa do gratulácií formou listov alebo spoločensko-odborných podujatí.

Od roku 2014 sa najmä mladšie ročníky etnológov stali súčasťou internetových sociálnych sietí, prostredníctvom ktorých sa zdieľajú udalosti v rámci NSS a etnológie.

Činnosť poradná, konzultačná a ochranná: Niektoré z vyššie uvedených činností funkčných do roku 1989 postupne zanikli alebo sa utlmili, do popredia sa však dostávajú nové funkcie našej stavovskej organizácie zamerané na ochranu vednej disciplíny a členov pri výkone ich práce v nových právnych rámcoch. Čoraz častejšie sa objavujú aj požiadavky nominovať členov Národopisnej spoločnosti Slovenska do odborných tímov pre rôzne poradné a konzultačné práce, poroty, zastúpenie vo výboroch v rámci domácich, ale aj medzinárodných inštitúcií.

Vedecký archív SNS/NSS: Zhromažďovaný textový a ilustračný materiál z výskumov sa sústreďuje vo Vedeckom archíve NSS, ktorý predstavuje jeden z najbohatších dokumentačných textových fondov ľudovej kultúry na Slovensku. V súčasnosti dosahuje vyše tisíc archívnych jednotiek. Sú v ňom uskladnené dokumenty zozbierané od päťdesiatych rokov 20. storočia. Jadrom vedeckého archívu je textový a v menšej miere fotografický materiál. Tvoria ho predovšetkým prepisy terénnych výskumov, materiály získané výkupom alebo darom a napokon údaje zhromaždené prostredníctvom dotazníkov a ankiet.

V archíve sa nachádza pomerne veľké množstvo materiálov z veľkých výskumných akcií, materiály z výskumov, ktoré boli spolufinancované regionálnymi múzeami, z obdobia keď sa robili regionálne monografie alebo záchranné výskumy, na ktorých sa zúčastňovali predovšetkým študenti. SNS finančne terénne výskumy podporovala, využívala to najmä bratislavská katedra pri organizovaní študentských výskumov.

Okrem materiálov z terénnych výskumov sa archívne fondy najmä do 80. rokov rozširovali o materiály získané výkupom od amatérskych zberateľov. Tieto materiály sú spravidla zamerané na jednu lokalitu a vyznačujú sa často objavným načretím do spleti života a kultúry, keďže často autor dôverne poznal prostredie, o ktorom písal. Výber z archívnych materiálov bol publikovaný v Národopisných informáciách.

Od druhej polovice šesťdesiatych rokov sa evidujú v archíve SNS aj súbory údajov zozbierané prostredníctvom ankiet a dotazníkových akcií. Zhromaždený materiál v dokumentačnom fonde poskytuje do istej miery obraz o výskumnom zameraní národopisnej vedy v danom období. Rozširovanie archívu od deväťdesiatych rokov 20. storočia z finančných dôvodov postupne stagnovalo.

SNS mala v minulosti pre archív prenajaté priestory na rozličných miestach v Bratislave. Napokon bol začiatkom 90. rokov presunutý do Ústavu etnológie SAV, kde sa nachádza do súčasnosti. Na základe uznesenia z Valného zhromaždenia NSS v roku 2017 je spravovaný rovnako ako vedecký archív Ústavu etnológie a sociálnej antropológie SAV, evidovaný je však ako majetok NSS.

Na orientáciu v archíve slúžia dva zväzky publikácie Register dokumentačného fondu Slovenskej národopisnej spoločnosti pri SAV (1978 a 1984) a register fotodokumentačného fondu z roku 1987. Po roku 1967 prijímala SNS fotografie len ako súčasť textových materiálov bez negatívov a zvláštnej evidencie. Tie sú zaznamenané v spomenutých textových registroch.

Archívne dokumenty k činnosti samotnej Spoločnosti sú sústredené v Ústrednom archíve SAV v Bratislave na Patrónke.

3. Prehľad valných zhromaždení NSS

Zakladajúce Valné zhromaždenie NSS 6. mája 1958 v Bratislave

Zakladajúce valné zhromaždenie vymedzilo úlohy, činnosť a štruktúru Spoločnosti a zvolilo zástupcov do jej výboru. Činnosť Spoločnosti sa mohla rozbehnúť v súlade so schváleným štatútom.

Popri etnológoch časť zakladajúcich členov tvorili odborníci z iných vedných disciplín – historici, archeológovia, hudobní vedci a pod. Zakladajúcimi členmi Slovenskej národopisnej spoločnosti pri SAV boli: ²³ prom. hist. Viera Abelová, prof. Štefan Apáthy, doc. dr. Rudolf Bednárík, dr. Soňa Burlasová, dr. Božena Filová, dr. Viera Gašpariková, Ján Geryk, Elena Holéczyová, prom. hist. Emília Horváthová-Čajánková, dr. Miroslav A. Huska, univ. prof. dr. Alexander Húščava, prom. hist. Irena Hynie, prom. hist. Ema Kahounová, dr. František Kalesný, dr. Ján Koma, dr. Ján Komorovský, dr. Mária Kosová, dr. Anna Kostková, dr. Soňa Kovačevičová, prof. Ján Kováč, doc. dr. Jozef Kresánek, dr. Jozef Kudláček, Darina Laščiaková, prof. Vasil Latta, dr. Ema Marková-Okályi, dr. Michal Markuš, univ. prof. dr. Jozef Martinka, doc. dr. Andrej Melicherčík, prom. hist. Ján Michálek, dr. Ján Mjartan, Irena Murgašová, prom. hist. Viera Nosáľová, prom. hist. Kliment Ondrejka, univ. prof. dr. Vojtech Ondrouch, prom. hist. Jarmila Pátková-Paličková, prof. Emil Petách, dr. Ján Podolák, dr. Andrej Polonec, dr. Adam Pranda, Martin Slivka, Viera Scholtzová, Pavol Stano, prom. hist. Viera Urbancová, Cyril Zálešák, prof. Rudolf Žatko (Horváthová 1978: 3).

Na zakladajúcom VZ SNS zasadanie otvoril a úvodný prejav predniesol predseda Prípravného výboru Ján Mjartan. Zhodnotil úsilie SAV organizovať vedecké spoločnosti, Súčasťou bolo i načrtnutie organizačnej štruktúry:

- a) organizačné budovanie SNS a upevňovanie jej jednotlivých pobočiek, ako aj vypracovanie plánu činnosti,

²³ Tituly zakladajúcich členov sú prebrané z publikovaných zdrojov.

- b) ťažiskom práce mala byť predovšetkým vedecko-výskumná a zberateľsko-dokumentačná činnosť, pričom sa mal klásť dôraz na problémy, ktorým sa na vtedajších pracoviskách nevenovala dostatočná pozornosť,
- c) významné úlohy si stanovila SNS aj na úseku odbornej a popularizačnej prednáškovej činnosti. Jednou z vízií do budúcnosti bolo rozvíjanie publikačnej činnosti i v spolupráci s inými národopisnými inštitúciami (Pranda 1963:585).

Dôležitým bodom programu bolo schválenie stanov Spoločnosti, ako aj zvolenie prvého výboru, ktorého členmi boli: predseda Michal Markuš, podpredsedovia Ján Mjartan a Adam Pranda, vedecký tajomník a hospodár Ján Michálek. Ďalší členovia: M. Huska, R. Bednárik, B. Filová, A. Polonec a J. Podolák. Dohodlo sa, že agenda Spoločnosti sa bude dočasne vybavovať v Národopisnom ústave SAV.

I. Riadne valné zhromaždenie SNS 29. novembra 1960 v Bratislave. Keďže v tomto období celá ČSSR fungovala na päťročných plánoch, aj NSS vypracovala plán zámerov a činnosti na roky 1961 – 1965, ba aj dlhodobú víziu do roku 1975. Výhodiskom bol plán vedeckovýskumných úloh NÚ SAV (Podolák 1962: 586). Bol vytvorený projekt odborných skupín (komisií), ktoré mali zabezpečovať vedecko-odbornú prácu. Iniciované bol založenie regionálnych pobočiek, ktorých úlohou bolo orientovať sa na regionálne aktivity, ktoré často iniciovali múzejní pracovníci. Následne vznikli dve pobočky SNS:

1. Východoslovenská pobočka SNS v Košiciach na čele s predsedom M. Markušom (13. októbra 1961). Jej prvou úlohou bolo sledovať etnologické kontexty výstavby Východoslovenských železniární (Pranda 1962).
2. Stredoslovenská pobočka SNS v Martine na čele s predsedom Š. Apáthym (29. januára 1962).²⁴ Zamerať sa mala najmä na záchranné výskumy v oblasti vodných diel (Pranda 1962).

Rozvíjať sa začala spolupráca s dopisujúcimi členmi, ktorých SNS priebežne získavala na celom Slovensku. Podľa plánu mala ich sieť do roku 1965 pokryť 10 – 15 % obcí v rámci vopred vytvorenej geografickej siete. Po 5 rokoch pôsobenia mala Spoločnosť okolo 200 členov (Drábiková 1984).

II. Riadne valné zhromaždenie SNS, 5. – 6. decembra 1963 v Martine, prepojené bolo s Valným zhromaždením Národopisnej spoločnosti (NSČS) pri ČSAV. Jeho cieľom bolo zhodnotiť činnosť a výsledky práce tejto celoštátnej inštitúcie za predchádzajúce päťročné obdobie (1958 – 1963). Prvýkrát sa stretli zástupcovia týchto organizácií, aby zhodnotili dovtedajšiu prácu a navrhli líniu práce budúcej. Zástupcovia SNS boli priebežne prizývaní na zasadnutia výboru NSČS do Prahy, aj na jej valné zhromaždenia. Pri Predsedníctve SAV bola vytvorená Komisia pre organizáciu spoločností, ktorá sa stala riadiacim a kontrolným orgánom vedeckých spoločností pri SAV. Sekretariát SNS sa na šesť rokov usídlil na Českej ulici v Bratislave, kde mu NÚ SAV prepustila svoj provízorný priestor. Zároveň s podporou Národopisného ústavu SAV získala Spoločnosť na sekretariáte aj pracovníka.

²⁴ Ďalšie pobočky vznikli v roku 1979 – Stredoslovenská pobočka so sídlom v Brezne, neskôr v Banskej Bystrici a v roku 1981 – Západoslovenská pobočka so sídlom v Nitre.

Za prvých päť rokov činnosti Spoločnosť rozšírila svoju členskú základňu, rozbehla výskumnú a publikačnú činnosť. Reprezentovali ju štyri tlačou vydané príručky. V spolupráci so Spoločnosťou československých národopiscov pri ČSAV v Prahe boli v rokoch 1959 – 1962 vydané štyri dvojčíslna Zpráv Spoločnosti československých národopisců při ČSAV a Slovenskej národopisnej spoločnosti pri SAV s bibliografickou prílohou (vychádzali 1964 – 1968). Už v roku 1960 sa venovala zvýšená pozornosť triedeniu národopisného materiálu a jeho dokumentovaniu v múzeách. Začal sa budovať vedecký archív Spoločnosti. Od roku 1961 sa začal sústreďovať výskumný materiál formou výkupov z terénu (Drábiková 1984). Počas prvých piatich rokov pribudlo 94 archívnych jednotiek. Plánované bolo aj vydanie vybraných archívnych materiálov v zborníku Národopisný archív. Súčasťou tohto valného zhromaždenia bola voľná tribúna s diskusiou, v rámci ktorých odzneli rôzne príspevky týkajúce sa problematiky súdobého etnologického výskumu na Slovensku i v zahraničí a informácie o aktivitách členstva.

Toto valné zhromaždenie sa po prvýkrát prepojilo s odbornými príspevkami. Odvtedy, sa spájali valné zhromaždenia s vedeckými konferenciami. Snahou bolo prizývať na ne aj významných odborníkov z partnerských etnologických spoločností zo zahraničia.

Keďže valné zhromaždenie sa konalo v roku stého výročia založenia Matice slovenskej, odrazilo sa to aj v sprievodnom programe. Účastníci si pozreli filmy *100 rokov Matice slovenskej a Zem spieva*.

Na funkčné obdobie 1963 – 1966 boli zvolení: predseda J. Mjartan, podpredsedovia A. Melicherčík a B. Filová. Vedeckí tajomníci sa v priebehu funkčného obdobia vystriedali dvaja: A. Pranda (do 31. decembra 1964) a E. Kahounová (od 1. januára 1965). Ďalší členovia aj tzv. náhradní členovia reprezentovali existujúce inštitúcie, ktoré sa zaoberali etnologickým výskumom.

Z uvedených informácií vidieť, že po II. Riadnom valnom zhromaždení Spoločnosť bola organizačne stabilizovaná a v období pred vznikom česko-slovenskej federácie (1968) bola kompaktnou zložkou celoštátnej Národopisnej spoločnosti československej (Pranda 1964). Do výboru NSČS nominovala v každom funkčnom období svojho zástupcu (Ján Mjartan bol 1. podpredsedom NSČS a členmi boli A. Melicherčík, E. Horváthová a E. Kahounová) a opačne to bolo aj zo strany NSČS. Treba však pripomenúť, že osobitná česká zložka tejto inštitúcie neexistovala. Ďalší celoštátni zástupcovia boli členmi redakčnej rady Věstníka NSČ a SNS pri SAV (E. Droppová a A. Pranda).

III. Riadne valné zhromaždenie SNS, 25. – 27. október 1966 v Bratislave, po prvýkrát sa popri valnom zhromaždení konala konferencia na *tému Súčasný stav a podmienky regionálneho národopisného výskumu na Slovensku*. Vytvorila sa tak prax aj pre nasledujúce konferencie, čo trvá až do súčasnosti.

V oblasti výskumnej činnosti sa rozvinula úzka spolupráca Spoločnosti s etnologickými pracoviskami FiFUK – Katedrou etnografie a folkloristiky a po roku 1969 s Kabinetom etnológie. Na výskumoch organizovaných Spoločnosťou sa zúčastňovali aj poslucháči katedry, niekedy aj spolu so študentmi katedier etnológie v Brne a v Prahe so svojimi pedagógmi, v dôsledku čoho sa obohatil archívny fond. Toto valné zhromaždenie prispelo návrhmi ku kooperácii ústredných vedeckých inštitúcií s inými pracoviskami (napr. regionálnymi

múzeami). Tiež vznikla myšlienka, že väčšie podujatia SNS sa budú uskutočňovať v miestach pôsobnosti národopisných ustanovizní, čo sa uplatňovalo od nasledujúceho valného zhromaždenia.

V rámci edičnej činnosti boli vydané ďalšie návody na výskum a zber materiálu. Po zániku spravodaja Zprávy Spoločnosti československých národopisců pri ČSAV a SNS pri SAV naň nadviazal spoločný Věstník ČSNS a SNS, ktorý spoločne obe inštitúcie vydávali štyri roky.

Za predsedu na ďalšie funkčné obdobie bol opätovne zvolený Ján Mjartan a za vedeckú tajomníčku Ema Kahounová (Podolák 1967: 139-140).

IV. Riadne valné zhromaždenie SNS, 30. septembra. – 2. októbra 1969 pri Oravskej priehrade, uskutočnilo sa v spolupráci s Oravskou galériou a bolo spojené s konferenciou *Ludové výtvarné umenie*.

Politické udalosti v spoločnosti v tomto období odpútalvi pozornosť od koncentrovanej vedecko-organizačnej práce, čo sa odrazilo na istom zmiernení aktivity a ochote k spolupráci na činnosti SNS. Zároveň bol konštatovaný aj pokles záujemcov o výskum. Spôsobené to bolo jednak tým, že na výskumy SNS predtým chodili aj pražskí študenti etnológie a pražská Katedra etnografie a folkloristiky FF UK medzičasom získala vlastné prostriedky na výskum, ale tiež nárokmi, ktoré sa na materiály z výskumov kládli: „Individuálni výskumníci sa po obdržaní inštrukcií často vzdávajú výskumu, poslucháči sa zasa obmedzujú na požadované minimum“ (Kahounová, 1970, 147). Niektoré výsledky činnosti Spoločnosti však boli aj v tomto období pozoruhodné: za uplynulé funkčné obdobie sa uskutočnilo v rámci SNS 56 terénnych výskumov (Kahounová 1970).

Začala sa systematická práca s tzv. dopisujúcimi členmi, v rámci vedecko-popularizačnej činnosti boli zorganizované odborné inštruktáže, určené tak individuálnym záujemcom ako i inštitúciám so zámerom skvalitniť a usmerniť ich zberateľskú a dokumentačnú činnosť. Na tento účel bolo vytvorených 11 cyklostylovaných dotazníkov na výskum rôznych tém. Výkupmi materiálov od amatérskych zberateľov sa rozšíril vedecký archív SNS o 33 materiálov. Počet textových archívnych materiálov sa zvýšil na 426 kusov, fotografický materiál obsahoval 1960 jednotiek. Už v tomto období sa začalo uvažovať o udeľovaní ocenení SNS za významné a úspešné práce. V Bratislave a v pobočkách sa uskutočnilo 48 prednášok. V publikačnej činnosti Spoločnosť pokračovala vydávaním ďalších návodov na terénny výskum. Finančné zabezpečenie činnosti kryli ako aj po iné roky zdroje z rozpočtových prostriedkov SAV, z členských príspevkov aj z príležitostného predaja publikácií.

V roku 1967 začali prípravné práce na Národopisnom atlase ČSSR, ktorý mal byť prepojený na zamýšľaný Národopisný atlas Európy. SNS mala byť jeho koordinátorom za Slovensko a vo vzťahu k NSČS. Tieto plány sa síce nerealizovali, ale tu sú počiatky vzniku etnokartografických prác v rámci odborných komisií, ktoré neskôr prispeli k príprave Etnografického atlasu Slovenska a v nasledujúcich rokoch prepojili etnológov z rôznych inštitúcií na celom Slovensku. Najmä pracovníci regionálnych inštitúcií si spoluprácu na kolektívnych dielach mimoriadne cenili, pretože im pomáhala zvyšovať úroveň vlastnej vedecko-výskumnej činnosti.

Z valného zhromaždenia vzišiel výbor zvolený na funkčné obdobie 1969 – 1972: Predsedom sa stal A. Pranda, podpredsedami J. Michálek a I. Krištek, vedeckou tajomníčkou V. Valentová a hospodárkou E. Kahounová.

Popri konaní vedeckej konferencie tomuto valnému zhromaždeniu patrí prvenstvo aj v udelení čestného členstva SNS, ktorým boli poctení J. Horák, J. Martinka, J. Geryk, V. Pražák, K. Plicka, J. Markov ako aj prvý reprezentant zahraničnej etnológie chorvátsky (juhoslovanský) etnológ Milovan Gavazzi (Drábiková 1984).

Vznik federatívneho štátu v roku 1968 sa odrazil aj v úprave vzájomného vzťahu dobrovoľných združení pri ČSAV a SAV (zakotvené v nových stanovách vedeckých spoločností pri SAV, ktoré boli schválené dňa 15. mája 1972, ktorými sa fakticky stala nezávislou od NSČS pri ČSAV). Akcent sa kládol na rovnocenný vzťah slovenských národných organizácií k sesterským českým. Konštatovalo sa v nich, že SNS pri SAV je právnym nástupcom Spoločnosti, ktorá bola nedeliteľnou súčasťou NSČS. Obe národné spoločnosti si mali po vzájomnej dohode vytvoriť koordinačný výbor a predstavitelia oboch Spoločností v ňom mali vystupovať paritne na základe splnomocnenia svojich Spoločností (Pranda 1973: 266). Koexistenciu videli najmä v prípadoch potreby zahraničnej reprezentácie ČSSR. Ukončilo sa aj spoločné vydávanie Věstníka. Keďže v tom období sa zdalo, že SNS z finančných dôvodov nebude mať možnosť vydávať svoj spravodaj, dohodlo sa, že časopis Slovenský národopis vyhradí rubriku pre publikovanie správ o činnosti SNS.

V tom období sa sekretariát a archív Spoločnosti presťahovali na Legionársku ulicu, čo bolo vnímané ako organizačná komplikácia (Pranda 1973).

V. Riadne valné zhromaždenie SNS 20. – 22. októbra 1972 v Tatranskej Lomnici na pôde múzea TANAP-u, spojené s vedeckou konferenciou *Dokumentácia národopisného materiálu vo vedeckých ústavoch a múzeách*.

Na podujatí sa aktívne zúčastnili predstavitelia etnografických ústavov z Prahy, Brna a Bratislavy, múzeí a iných inštitúcií z Čiech, Moravy a Slovenska. Veľmi pozitívnym javom bolo neustále budovanie zahraničných vedeckých vzťahov, v dôsledku čoho bola v roku 1973 podpísaná dohoda o spolupráci medzi SNS a Polským Towarzystwom Ludoznawczym. Okrem dovtedajšej spolupráce s etnologickými ústavmi, múzeami a katedrami sa začala zosúlaďovať spolupráca so sekciami Medzinárodnej komisie pre výskum ľudovej kultúry karpatskej oblasti a Balkánu (MKKKB), ako aj so sekciou hudobnej vedy Umenovedného ústavu SAV pri realizácii pravidelných etnomuzikologických seminárov. Spolupráca prebehla aj s Vysokou školou pedagogickou v Nitre a Mestským múzeom v Bratislave. Spoločnosť sa stala vďaka organizačnej práci a finančnej participácii vyhľadávaným partnerom pri usporadúvaní vedeckých podujatí.

Vydané boli ďalšie návody na výskum.

Pre funkčné obdobie 1972 – 1975 bol za predsedu spoločnosti opäť zvolený A. Pranda, podpredsedami boli B. Filová a Š. Mruškovič, vedeckým tajomníkom A. Sulitka a hospodárkou E. Drábiková (Krišteková 1973). Na začiatku roka 1973 došlo k zmene v samosprávnom systéme vedeckých spoločností pri SAV. V SAV sa vytvorilo Organizačné stredisko vedeckých spoločností a pre SNS bol skrátenej úväzok administratívnej sily.

VI. Riadne valné zhromaždenie SNS, 2. – 5. júna 1975 v Martine s vedeckou konferenciou *Poslanie národopisu v socialistickej spoločnosti*. Na tomto valnom zhromaždení sa po prvýkrát udeľovali Ceny SNS na základe vypracovania štatútu Ceny SNS za najlepšie dielo konkrétneho roka boli udelené v kategóriách:

- vedecko-výskumná
- zberateľská
- výstavná
- prednášková
- za dielo vedecko-odborné (štúdie, knižné práce, film)

Postupne sa tieto kategórie prispôbovali, niektoré zanikli, iné pribudli. V každej kategórii boli za každý rok funkčného obdobia udelené tri ceny.

Na tomto valom zhromaždení bol konštatovaný stav členstva: 166 riadnych členov, 200 dopisujúcich, 17 kolektívnych a 15 čestných členov. Archívny fond dosiahol počet 877 jednotiek (Pranda 1975).

V rokoch 1973 – 1975 ako orgán SNS vydával časopis *Informácie Slovenskej národopisnej spoločnosti*, na ich vydaní sa podieľala aj Matica slovenská. Ich vydávanie bolo zastavené a od roku 1979 nahradené časopisom *Národopisné informácie* (od 1994 *Etnologické rozpravy*).

Na ďalšie funkčné obdobie bola za predsedníčku zvolená E. Horváthová, za podpredsedov I. Krištek a S. Švehlák, vedeckou tajomníčkou sa stala G. Kiliánová (rod. Námerová) a hospodárkou K. Rusnáková.

VII. Riadne valné zhromaždenie SNS 20. – 22. septembra 1978 v Bratislave s vedeckou konferenciou *Tendencie vývinu kultúry družstevných roľníkov*.

Na tomto valnom zhromaždení sa slávil 20. výročie založenia Spoločnosti. Organizačná činnosť bola v predchádzajúcom období ovplyvnená častým striedaním administratívnych pracovníkov a viacnásobným sťahovaním sekretariátu, ktorý sa v tomto období usídlil na Palackého ulici. Z toho dôvodu, podobne ako po iné roky, zostala problémom stabilná funkčná základňa Spoločnosti. Do vedeckého archívu v tomto období pribudlo 99 jednotiek. Dôvod postupného poklesu počtu výkupov pravdepodobne spočíval v kladení dôrazu na odbornú úroveň materiálov. Pribúdajúci počet archívnych jednotiek vyvolal potrebu vypracovať registre archívnych fondov.

V tom období prebiehal záchranný národopisný výskumy v zátopovej oblasti Hornej Cirochy²⁵ a v spolupráci s Kysuckým múzeom v Čadci sa tiež sa realizoval komplexný výskum zátopovej oblasti Riečnica a Harvelka.

Na úseku medzinárodnej spolupráce pretrvávala komunikácia s českými, poľskými a maďarskými kolegami.

²⁵ Išlo o záchranný výskum, pretože v dôsledku budovania vodného diela malo dôjsť k presídleniu obyvateľstva zo siedmich obcí v údolí rieky Cirocha: Starina, Dara, Veľká Poľana, Ruské, Smolník, Ostrožnica a Zvala.

Valné zhromaždenie zvolilo na funkčné obdobie 1978 – 1981 za predsedu dlhoročnú aktívnu členku výboru Spoločnosti E. Drábiková. Jej pravou rukou sa stal vedecký tajomník P. Salner. Podpredsedami boli I. Krištek a S. Švehlák. Hospodárenie mala na starosti O. Danglová (Salner 1979: 599-601).

VIII. Riadne valné zhromaždenie SNS 15. – 17. 9. 1981 v Poprade s vedeckou konferenciou *Tradícia a súčasnosť*.

Požiadavky národnostnej politiky vsunuli do vedeckého programu výskum ľudovej kultúry národnostných menšín a práve z tohto dôvodu bola v roku 1979 vytvorená pracovná skupina pre výskum národností. Cena SNS bola rozšírená o novú kategóriu – vedecko-organizačnú činnosť udeľovaná za prípravu konferencií, prednáškových cyklov či kolektívnych výskumov (od roku 1987 nazvaná Cena Adama Prandu).

V danom období sa uskutočnilo 8 konferencií, ktoré Spoločnosť organizovala alebo spoluorganizovala, z toho 4 boli s medzinárodnou účasťou. Uskutočnilo sa 35 prednáškových podujatí, na ktorých odznelo 41 prednášok. SNS od roku 1979 pripravovala Národopisné informácie spolu s NÚ SAV a každý rok mala za úlohu pripraviť jedno číslo.²⁶ Vyšli tiež dva návody na výskum. Spoločnosť sa zaangažovala na príprave prvého ročníka prehliadky filmovej a televíznej tvorby o ľudovej kultúre „Etnofilm Čadca“, ktorý sa konal od roku 1980 v Čadci. Po niekoľkoročných prípravách sa podarilo počas valného zhromaždenia v Poprade zavŕšiť rokovania o vzájomnej spolupráci medzi SNS a Magyar Néprajzi Társaság (1981).

Do začiatku osemdesiatych rokov sa Spoločnosť rozrástla na 474 členov, preto z dôvodu lepšej organizácie a riadenia bola v roku 1978 založená nová stredoslovenská pobočka so sídlom v Brezne, neskôr sa jej sídlom stala Banská Bystrica a v roku 1981 sa vyčlenila západoslovenská pobočka so sídlom v Nitre. Členský príspevok sa na tomto valnom zhromaždení upravil na 30 Kčs pre individuálnych členov a 200 Kčs pre kolektívnych členov Spoločnosti. Stále sa zdôrazňovala aj potreba organizovania stretnutí s dopisujúcimi členmi aspoň raz za trojročné funkčné obdobie.

Po úspešných kolektívnych výskumoch v predchádzajúcom funkčnom období bola nadviazaná spolupráca s Považským múzeom v Žiline, ktoré organizovalo terénny výskum Čičmian, uskutočnili sa výskumy v Gemeri a v zátopovej oblasti Riečnica a Harvelka, neskôr publikované v Národopisných informáciách. Vydané boli dva ďalšie návody na výskum.

V priebehu funkčného obdobia bol vedecký archív, pôvodne uložený v skladovacích priestoroch SAV na Patrónke, presťahovaný do prenajatého suterénu súkromného domu na Smetanovej ulici, zotrval tam približne desať rokov. Do vedeckého archívu pribudlo 112 materiálov (68 výskumov a 44 výkupov), čím sa počet archívnych jednotiek zvýšil na 958.

Na VIII. Valnom zhromaždení bol zvolený výbor na nasledujúce funkčné obdobie iba s nepatrnými zmenami – pracoval pod vedením E. Drábikovej, podpredsedami sa stali I. Krištek a S. Švehlák, tajomníkom P. Salner a hospodárskou O. Danglová (Salner 1982).

²⁶ Číslo 4 v roku 1979 bolo celé venované činnosti SNS.

IX. Riadne valné zhromaždenie SNS v Nitre v dňoch 24. mája 1984 s vedeckou konferenciou *Úloha národopisnej vedy pri formovaní súčasnej socialistickej kultúry*.

Do roku 1983 sa inštitucionálna spolupráca orientovala najmä na Umenovedný ústav SAV, Katedru etnografie a folkloristiky a Kabinet etnológie FF UK, Etnografický ústav SNM v Martine, a v rámci príprav Etnofilmu Čadca aj na Kysucké múzeum v Čadci, ktoré v tom čase viedol Peter Maráky. Prostredníctvom pobočiek spolupracovala Spoločnosť s viacerými regionálnymi múzeami. Etnológov po celoslovenskej príprave Etnografického atlasu Slovenska spojila naprieč celým Slovenskom príprava Encyklopédie ľudovej kultúry Slovenska. Pokračovali terénne výskumy na Gemeri organizované a financované cez Spoločnosť aj pre študentov. Činnosť sa realizovala tiež prostredníctvom ôsmich odborných komisií.

Do roku 1984 sa zvýšil počet členov Spoločnosti na 506, z čoho bolo 251 riadnych, 197 dopisujúcich, 42 kolektívnych a 16 čestných členov. Keďže zastúpenie etnológov/národopiscov v jednotlivých regiónoch bolo v tom čase relatívne dobre pokryté, začal ustupovať význam dopisujúcich členov (Beňušková 1985).

Do vedeckého archívu pribudlo 96 materiálov (56 výskumov a 46 výkupov). NSS zabezpečovala sprístupnenie archívu na Smetanovej ulici vo vymedzenom časovom rozpise. V spolupráci s NÚ SAV sa darilo zabezpečiť pravidelné vydávanie bulletinu Národopisné informácie. Okrem toho vyšli aj ďalšie návody na výskum a ďalšia časť registra archívneho fondu SNS pri SAV (1984).

Zaujímavosťou bolo, že o spoluprácu so SNS prejavila záujem Portugalská Spoločnosť pre ľudové umenie. Prebehla korešpondencia potvrdzujúca spoluprácu, tá sa však vzhľadom na dobové politické pomery reálne nikdy nerozbehla. Spoluprácu rozvinula Spoločnosť aj s Csemadokom a Kultúrnym zväzom ukrajinských pracujúcich na Slovensku. Opätovne vznikla potreba upraviť vzájomné vzťahy medzi NSČS a SNS. Na valnom zhromaždení bol za predsedu zvolený na roky 1984 – 1987 S. Švehlák. Podpredsedami boli I. Krištek a L. Droppedová, tajomníčkou Z. Beňušková a hospodárkou E. Krekovičová (Beňušková 1985).

X. Riadne valné zhromaždenie SNS 6. októbra 1987 v Leviciach, s vedeckou konferenciou *Úloha národopisnej vedy pri formovaní spoločenského vedomia*. Spoluorganizátorom podujatia bolo Tekovské múzeum v Leviciach. Hostami boli zástupcovia národopisných spoločností z Čiech, Maďarska a Poľska.

Na činnosti Spoločnosti sa podieľali odborné komisie, v tom čase fungovala skupina pre Encyklopédiu národopisu Slovenska, pre výskum slovesného folklóru, pre výskum hudobného folklóru, pre národopisnú dokumentáciu filmom a zvukovým záznamom, pre národopisnú muzeológiu, pre výskum národností, pre styk s dopisujúcimi členmi, pre výskum obyčají a pre prácu so spoločensko-osvetovou praxou. Zároveň bolo skonštatované, aby sa činnosť odborných sekcií prehodnotila a aktualizovala. Etnologické rozpravy vychádzali v spolupráci s Národopisným ústavom SAV a boli vnímané ako časopis mladých pracovníkov. Publikovaný bol Register fotodokumentačného fondu SNS pri SAV (1987).

Valné zhromaždenie schválilo výborom predložené návrhy na vytvorenie nových kategórií Cien SNS a to:

- za popularizáciu vednej disciplíny v širokých vrstvách verejnosti
- za dielo vedecko-odborné (národopisný film), udeľované v rámci Etnofilmu Čadca

- za popularizáciu národopisu,
- zväzanie udeľovania ceny za najlepšie dielo o národopise Slovákov v zahraničí.

Predsedom Spoločnosti na funkčné obdobie 1987 – 1990 sa stal M. Leščák, podpredsedníčkami a podpredsedom E. Droppová, K. Jakubíková a S. Švehlák, hospodárkou bola V. Kaľavská a vedeckou tajomníčkou H. Hlôšková, ktorá sa podieľala už na príprave valného zhromaždenia v Leviciach (Hlôšková 1988).

XI. Riadne valné zhromaždenie SNS 24. mája 1990 v Prešove s vedeckou konferenciou *Mesto a jeho kultúra*. Na vedeckej konferencii v danej dobe s novou aktuálnou témou sa zúčastnili aj etnológovia z Čiech a zo zahraničia. Okrem hodnotenia predchádzajúceho funkčného obdobia sa vyhodnocovala aj 30-ročná činnosť Spoločnosti. Do nasledujúceho funkčného obdobia opäť zasiahli spoločensko-politické udalosti, ktoré neskôr vyvolali v SNS celý rad zmien. Keďže valné zhromaždenie bolo polroka po politickom prevrate v roku 1989, vynárali sa nové problémy aj výzvy. Za predsedníčku bola zvolená Oľga Dangelová. Boli to posledné voľby predsedu/predsedníčky Spoločnosti, kde si víťazstvo vybojovala v konkurencii ďalších dvoch kandidátov. Odvtedy sa voľby zmenili na potvrdenie vopred uzrovného kandidáta/tky.

V rokoch 1990 a 1992 sa SNS podieľala na príprave medzinárodného filmového festivalu Etnofilm Čadca, do súťažnej časti venovala cenu, v nasledujúcich desiatich rokoch sa účast' etnológov aj Spoločnosti na tomto festivale prechodne utlmila.

XII. Riadne valné zhromaždenie SNS 14. – 17. septembra 1993 v Banskej Bystrici s vedeckou konferenciou *Eudová kultúra a etnická identifikácia*. Spoluorganizátorom podujatia bolo nové pracovisko – Vedecko-výskumný ústav regionalistiky, ktoré pritiašlo tím mladých etnologičiek na Fakultu humanitných a prírodných vied Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici.

Zmeny v živote československej spoločnosti a rozdelenie republiky neobišli ani SNS. Začala sa prejavovať nepriaznivá finančná situácia, napriek tomu sa Spoločnosť snažila zachovať svoj štýl fungovania. Definitívne zanikla Národopisná spoločnosť československá a partnerkou SNS sa stala Česká národopisná spoločnosť pri AV ČR. V duchu myšlienky otvárania sa Európe prehĺbila sa spolupráca s poľskou národopisnou spoločnosťou, aj s maďarskou, partnermi pre odbornú spoluprácu v Maďarsku sa však čoraz viac stával Zväz Slovákov v Maďarsku. Priateľská spolupráca sa hneď po otvorení hraníc rozvinula s rakúskym národopisným spolkom s centrom vo Viedni.

Spoločnosť mala k 13. 9. 1993 299 riadnych členov, 20 kolektívnych a 21 čestných (z toho 7 zahraničných), a okolo 150 dopisujúcich. Na výzvu o spolupráci SNS zareagovalo okolo 100 amatérskych potenciálnych spolupracovníkov (Hlôšková 1993). Vzhľadom na neustále krátenie rozpočtu Spoločnosti nebolo možné uskutočniť zamýšľané inštruktáže a už vôbec neboli finančné zdroje na výkup materiálov. I napriek tomu, že materiálov odovzdaných do vedeckého archívu výrazne ubúdalo, v danom funkčnom období sa rozrástol archív takmer o 100 jednotiek.

Odborná činnosť SNS prebiehala predovšetkým v jednotlivých pobočkách, ale veľký kus práce sa uskutočnil aj na úseku odborných pracovných sekcií, ktoré podľa dominantných tém

v slovenskej etnológii priebežne vznikali a zanikali. V tom období to bola sekcia pre národopisnú muzeológiu a pre výskum Slovákov v zahraničí, rozbehla sa aj činnosť etnoarcheologickej sekcie. V roku 1992 svoju činnosť vyvinula aj odborná sekcia pre výskum mesta a v spolupráci s kolegami z Rakúska a Švajčiarska.

Pokračovalo sa vo vydávaní Národopisných informácií v spolupráci s NÚ SAV aj EM SNM a od čísla 1992/2 sa začali digitalizovať. Do ďalšieho funkčného obdobia sa naplánovala zmena názvu (1994). Členovia SNS sa podieľali na príprave publikácie "Turistický sprievodca po ľudovej kultúre Slovenska", ktorú iniciovala Z. Beňušková (1. vydanie vyšlo v roku 1998 pod názvom *Tradičná kultúra regiónov Slovenska*).

Do predsedníckeho kresla zvolilo valné zhromaždenie Magdalénu Paríkovú, ktorá v ňom zotrvala najdlhšie zo všetkých predsedov – až do roku 2002. Podpredsedníčkou bola H. Hlôšková a vedeckou tajomníčkou V. Feglová, hospodárkou K. Nádaská (Zajícová) a vedecký archív začala spravovať I. Kostovská.

V tom období sa sformovala Maďarská národopisná spoločnosť na Slovensku. V rámci spolupráce bola do výboru SNS za ňu kooptovaná I. Gálová (Hlôšková 1993). V tom čase sa čoraz častejšie diskutovalo o potrebe premenovať SNS.

XIII. Riadne valné zhromaždenie SNS 10. – 12. septembra 1996 v Martine, spojené s vedeckou konferenciou *Etnológia a región* Na uvedenom VZ sa pristúpilo k redukcii funkcie dvoch podpredsedov, keďže sa veľmi ich participácia na chode spoločnosti neprejavovala a ponechal sa len atribút tajomníka. Predsedanie Spoločnosti bola predovšetkým výkonná funkcia, keďže Spoločnosť prekonávala výrazné zmeny. V kuloároch sa zvažoval aj význam jej ďalšej existencie Hlavný výbor tiež vzhľadom na nedostatok financií prehodnotil aj existenciu tzv. pracovných odborných skupín, tematicky sa menili podľa aktuálnych potrieb. V roku 1994 sa Spoločnosť zmenila na občianske združenie.

Postupne sa znižoval aj počet členov Spoločnosti. Prispelo k tomu aj zvyšovanie členského príspevku a najmä kontrola jeho platenia, keďže to bol v tom čase mimoriadne dôležitý finančný príjem. K valnému zhromaždeniu vykazovala členská základňa 205 individuálnych a 24 kolektívnych členov. Organizačná práca sa sústreďovala predovšetkým v Bratislave, kde ju koordinoval Hlavný výbor a v jednotlivých pobočkách. I keď v obmedzenom počte oproti minulosti sa z iniciatívy pobočiek uskutočnili pracovné semináre, na ktoré boli prizvaní aj odborníci príbuzných vedných disciplín. V Bratislave sa uskutočnil interdisciplinárny seminár *Orálna história – metóda či cieľ?*, tiež Spoločnosť participovala na konferencii *Doterajší stav a perspektívy urbánnej etnológie*. Koncom roku 1994 bol z finančných dôvodov presťahovaný vedecký archív z priestorov na Smetanovej ulici do priestorov Ústavu etnológie SAV na Klemensovej ulici, kde sa nachádza do súčasnosti. Na základe dohody medzi dvoma inštitúciami ho spravuje Ústav etnológie a sociálnej antropológie SAV ako osobitnú zložku vedeckého archívu.

Vedecko-výskumná a zberateľská činnosť v tom období stagnovala. Zmenil sa názov Národopisných informácií, ktoré v čiastočne zmenenej štruktúre vychádzali od roku 1994 pod názvom *Etnologické rozpravy*. Naďalej boli udeľované Ceny SNS v jednotlivých kategóriách za každý rok funkčného obdobia. V roku 1994 sa nadviazala aj spolupráca s novovytvorenou Vedeckou spoločnosťou pre štúdium náboženstiev, ktorú založil Ján Komorovský

a v kooperácii s ňou SNS usporiadala niekoľko prednášok. Prostredníctvom L. Mlynku, prepojeného s obnoveným Národopisným odborom Matice slovenskej sa Spoločnosť podieľala na koordinácii záchranného výskumu ľudovej kultúry pod názvom „*Vodné dielo Žilina*“ (Paríková 1996). Vo funkcii predsedníčky bola aj naďalej potvrdená M. Paríková.

XIV. Riadne valné zhromaždenie SNS 24. – 26. mája 1999 v Liptovskom Mikuláši s vedeckou konferenciou na tému *Domov a životný priestor v tradičnej kultúre Slovenska (kontexty a súčasnosť)*.

Členská základňa bola v tom čase relatívne stabilizovaná. Ukázala sa potreba získať pre prácu v Spoločnosti mladších členov, ktorí by boli perspektívnou zárukou jej pokračovania. Nedôvera starších členov, ktorí sa vnímali ako ochrancovia ohrozenej inštitúcie, však len pomaly ustupovala tejto myšlienke. V práci pobočiek sa členovia dokázali stmeliť a organizovali prednášky, vernisáže a iné podujatia, na ktorých sa stretávali a participovali na nich aj širšia verejnosť. Čoraz viac boli etnológovia žiadani (najmä pri príležitosti sviatkov) aj v elektronických a tlačných médiách. Národopisná spoločnosť finančne participovala na pravidelných konferenciách z cyklu Etnograf a múzeum.

Pri voľbe predsedníčky M. Paríkovej do tretieho funkčného obdobia schválilo valné zhromaždenie výnimku, pretože podľa platných stanov mohol byť člen Hlavného výboru, ktorým je aj predseda, do tej istej funkcie zvolený najviac na dve volebné obdobia za sebou. „Vo výnimočných prípadoch môže Valné zhromaždenie tajným hlasovaním rozhodnúť o ďalšom zvoľení“ (Stanovy NSS). Nad Spoločnosťou viseli mnohé otázky a M. Paríková bola najzorientovanejším človekom, úspešne pretransformovala Spoločnosť na občianske združenie a keďže bola ochotná vo funkcii zotrvať, toto riešenie sa ukázalo ako najlogickejšie.

XV. Riadne valné zhromaždenie SNS 22. mája 2002 vo Svidníku s konferenciou *Kultúrne dedičstvo a sociálna komunikácia*. Podujatie bolo zorganizované v spolupráci s Múzeom ukrajinsko-rusínskej kultúry vo Svidníku, reprezentovaným M. Sopoligom.

Najvýznamnejším prvkom tohto podujatia, spojeného s návštevou múzea v prírode v poľskom Sanoku, bola nesporne zmena názvu Slovenskej národopisnej spoločnosti, ktorá sa premenovala na Národopisnú spoločnosť Slovenska (NSS). Po prvýkrát sa na tomto valnom zhromaždení vyslovila potreba zaoberať sa etikou etnologického výskumu.²⁷ Činnosť Spoločnosti, podobne ako v predchádzajúcich obdobiach, prebiehala na poli regionálnych pobočiek, v Bratislave bolo organizačné centrum. V uplynulom období sa podarilo využiť postavenie NSS ako občianskeho združenia a získať z predstupových projektov do EÚ finančný príspevok na internetický výskumný projekt *Multietnické prostredie z multietnického pohľadu*, ktorý sa konal v okrese Levice v obci Tekovské Lužany. Spoločnosť prispela tiež k organizácii výskumu bulharskej minority na Slovensku a výskumu lokálnych tradícií v Šumiaci a v Oščadnici. NSS participovala aj na vedeckej konferencii pri príležitosti 55.

²⁷ Bola to reakcia na problémy, ktoré vznikli v súvislosti s publikáciou A. Manna Rómsky dejepis.

jubilea založenia Ústavu etnológie SAV pod názvom *Etnológia na prahu 20. storočia*, podobne aj na seminári *Význam a miesto ľudovej kultúry vo vzdelávacom procese* v Nitre.

Napriek snahám výboru udeľovať Ceny NSS prostredníctvom hlasovania členov (po vzore kolegov z Českej republiky), sa tento systém nepodarilo zaviesť. Spoločnosť naďalej veľmi úzko spolupracovala s jej pendantmi v podobe českej, poľskej a rakúskej národopisnej spoločnosti a s Výskumným ústavom Slovákov v Békešskej Čabe. M. Paríkovú na pozícii predsedníčky vystriedala Z. Beňušková, vedeckou tajomníčkou bola Z. Škovierová a hospodárkou E. Herzánová, ktorú priebežne nahradila Z. Bošel'ová (rod. Veselská) (Paríková 2002, Beňušková 2002).

XVI. Riadne valné zhromaždenie NSS, 6. júna v Terchovej 2005 s vedeckou konferenciou *Tradičná kultúra, turizmus a rozvoj regiónov*. Podujatie sa konalo pod záštitou prezidenta republiky I. Gašparoviča, v spolupráci s obcou Terchová.

Spoločnosť mala v čase valného zhromaždenia 232 individuálnych a 16 kolektívnych členov a zaznamenala prírastok aj z radov čerstvých absolventov. Hlavnými úlohami uplynulého funkčného obdobia bola digitalizácia správy Spoločnosti, vytvorenie jej webovej stránky.²⁸ So zmenou názvu a vymedzením kompetencií členov hlavného výboru súvisela aj aktualizácia Stanov NSS. V roku 2002 sa NSS predstavila na stránkach periodika *Spravodaj Rady slovenských vedeckých spoločností*.²⁹

Výskum v Tekovských Lužanoch pokračoval formou tvorivej dielne aj v roku 2003 s príspeňím účelových transferov MK SR. Z druhého kolektívneho výskumu vznikli archívne materiály, jedny z posledných, ktoré boli do archívu odozdané. V Trenčíne sa v roku 2004 uskutočnil seminár o vedeckom odkaze P. Bogatyriova.³⁰

Organizáciu sa podarilo finančne stabilizovať. Prispeli k tomu nielen projekty, ale okrem členských príspevkov aj 2 % z dane, ktoré členovia venovali Spoločnosti. Naďalej bolo možné získavať príspevky aj od SAV prostredníctvom Rady slovenských vedeckých spoločností. Pravidelne prispievala čiastkou desaťtisíc korún ročne na spravodaj, ktorý zastupoval časopis *Etnologické rozpravy*. Podmienkou bolo, že musel v ňom byť uverejnený článok o vedeckej

²⁸ Išlo o stránku www.etnologia.sk, ktorá nebola v rok 2008 ďalej aktívovaná a ako voľnú doménu si ju prisvojila poľská filmová agentúra.

²⁹ Autorka textu, Z. Beňušková, okrem iného konštatovala: „S uspokojením sledujeme smerovanie Rady slovenských vedeckých spoločností, ktorej sa darí zvládať do praktických problémov ich fungovania. Oceňujeme informácie, ktoré sprostredkúva prostredníctvom tohto Spravodaja a webovej stránky. Zvlášť užitočné sú praktické rady v oblasti práce s financiami. Podporujeme staronovú myšlienku, ktorá sa v Spravodaji objavila, o opätovnom poskytovaní zliav na odbornú literatúru vo vydavateľstve VEDA pre členov vedeckých spoločností. Uľahčiť prístup k odborným informáciám sa členom národopisnej spoločnosti vynasnažíme aj prostredníctvom získania určitých výhod pri štúdiu v archívoch či odborných knižniciach a prostredníctvom spravodajských rubrik časopisu *Etnologické rozpravy*. Členovia Národopisnej spoločnosti Slovenska musia znovu nadobudnúť presvedčenie o jej užitočnosti pre verejnosť, pre odbor, aj pre nich samotných. Len tak bude mať všetka vynaložená energia zmysel.“

³⁰ Inšpiráciou bolo objavenie materiálov zo staršieho seminára na túto tému a vznikla myšlienka urobiť ich doplnené vydanie. To sa však nerealizovalo.

spoločnosti. Z dotácie zo štátneho rozpočtu kapitoly pri SAV bolo možné v tomto období hrať:

- príspevok na pravidelné vedecké semináre,
- príspevok na jednotlivé akcie smerujúce k popularizácii vedy,
- prevádzkové náklady Spoločnosti vrátane jej pobočiek a komisií,
- účasť zástupcov VS na zasadnutiach riadiacich orgánov nadnárodných spoločností,
- konferencie v SR,
- VZ konané v dvoj a viacročných intervaloch,
- súťaže prác mladých vedeckých pracovníkov,
- publikácie.

Členský príspevok bol v tom čase 100 Sk ročne, študenti a dôchodcovia mali zľavy. Predsedníčkou zostala aj v ďalšom funkčnom období Z. Beňušková, v pozícii podpredsedníčky a tajomníčky boli Z. Škovierová a Z. Profantová, hospodárenie viedla J. Domaracká. Neustály problém omladenia výboru sa riešil kooptáciou zástupcu mladých členov NSS do výboru, stala sa ňou Mária Žúreková (Beňušková 2005).

Na podnet, ktorý vznikol na VZ v Terchovej, bola v septembri 2005 ustanovená Pedagogická sekcia NSS. Ukázala sa potreba koordinovať činnosť a využívať možnosti Spoločnosti ako občianskeho združenia aj pri získavaní financií na spoločné podujatia, ktoré by slúžili študentom a ktoré by im umožňovali vzájomne sa spoznávať.

XVII. Riadne valné zhromaždenie NSS, 17. mája 2008 v Bratislave s vedeckou konferenciou *Vybrané problémy z dejín etnológie*.

Valné zhromaždenie malo slávnostný charakter, pretože sa zároveň slávil polstoročie existencie NSS. Konalo sa v Inštitúte pre verejnú správu v Dúbravke a zúčastnilo sa na ňom okolo 60 ľudí, vrátane hostí z Českej republiky a Maďarska (Škovierová 2008). Predsedníčkou Národopisej spoločnosti Slovenska sa na ďalšie obdobie na valnom zhromaždení stala Hana Hlôšková.

Pri nomináciách na Ceny NSS spolupracovali na tento účel zriadené komisie, zoznam prác, ktoré sa o ocenenia uchádzali, bol vopred zverejnený na internete s možnosťou doplniť ho. O ocenených napokon rozhodol výbor NSS. Pri príležitosti 50. výročia NSS boli udelené ocenenia aj za aktivity, ktoré nespádali do štandardných kategórií Cien NSS. Po niekoľkoročnej odmlke sa pripojila NSS do spoluorganizovania Etnofilmu Čadca a začala udeľovať aj jednu z cien pod názvom Etnológ za kamerou (Beňušková 2008).

Vydávanie časopisu Etnologické rozpravy bolo v tomto čase finančne podporované z Rady slovenských vedeckých spoločností SAV, s pretrvávajúcou podmienkou, že musí sa v ňom objaviť aj informácia o vedeckej spoločnosti. V tom období NSS hospodárila s rozpočtom takmer 250 000 Sk, ktoré získala aj z projektov a od donorov. Podporila vydania viacerých publikácií, prednáškových podujatí, platila si účtovníka a odmenu výnimočne dostali aj aktívni členovia výboru.

XVIII. Riadne valné zhromaždenie NSS, 25. mája 2011 v Detve s vedeckou konferenciou *Regióny Slovenska v etnologických a kultúrno-historických súvislostiach*.

V uplynulom funkčnom období bol ohrozený časopis Etnologické rozpravy. Vychádzal

s významnou personálnou podporou Ústavu etnológie SAV, ten však popri snahe o skvalitňovanie časopisu Slovenský národopis nemal dost' síl na produkciu dvoch vedeckých časopisov. Keďže ide o orgán NSS, o jeho ďalšom osude mohlo rozhodnúť len jej členstvo. Časopisu sa dočasne ujala Katedra etnológie a muzikológie UKF a od tých čias vydávanie časopisu zabezpečujú univerzitné etnologické pracoviská. Úlohou NSS bolo menovať redakčnú radu a zabezpečiť podmienky pre ďalšie vydávanie Etnologických rozpráv.

Vznikali tiež námety na zriadenie nových pracovných sekcií. Keďže NSS sa opäť vrátila do prípravného výboru Etnofilmu Čadca, navrhnutá bola Sekcia vizuálnej dokumentácie pri NSS. Aktivity českých historikov, ktorí zriadili Českú asociáciu orálnej histórie sa premietli do myšlienky zriadenia Sekcie orálnej histórie pri NSS. Ani jedna ani druhá sekcia reálne nefungovali, jediná pracovná sekcia, ktorá bola funkčná a v niektorých situáciách skutočne potrebná bola sekcia pedagogická, ktorú viedla M. Botiková.

Po prijatí eura v SR v roku 2009 bol členský príspevok 10 eur, na valnom zhromaždení bol zvýšený na 15 eur. Potrebné bolo aj precizovať podmienky prijímania sponzorských darov na účet NSS určených donormi na realizáciu konkrétnych projektov.

Do funkcie predsedníčky valné zhromaždenie opätovne potvrdilo H. Hlôškovú. Na tomto valnom zhromaždení už došlo k výraznému omladeniu výboru. Tajomníčkou bola K. Nováková, hospodárka S. Štangová a členmi výboru sa stali reprezentanti/ky rôznych inštitúcií: D. Bacová, M. Demko, M. Jágerová, K. Košťalová, E. Ševčíková a I. Kontriková Šusteková a M. Halmová.

XIX. Riadne valné zhromaždenie NSS, 15. októbra 2014 v Čadci s vedeckou konferenciou *Kultúrne dedičstvo z pohľadu etnológie (dokumentácia, ochrana, revitalizácia a prezentácia)*. Podujatie sa konalo popri medzinárodnom filmovom festivale Etnofilm Čadca.

Predsedníčkou Národopisnej spoločnosti Slovenska sa stala Martina Bocánová. Po prvýkrát v histórii NSS sa stalo, že predsedníctvo sa presunulo mimo Bratislavu (do Trnavy), organizačnú spojku však istili členovia výboru z Katedry etnológie a muzeológie FF UK v Bratislave. Napriek tomu, že oficiálna adresa NSS je v sídle Ústavu etnológie a sociálnej antropológie SAV, nikto z ústavu neparticipoval vo výbore Spoločnosti. Tieto zmeny umožnili elektronické informačné komunikácie, (vrátanie spravovania financií v banke).

Počas podujatia NSS v Čadci bola spustená facebooková skupina Národopisná spoločnosť Slovenska, ktorej úlohou je informovať členov a sympatizantov o dianí v odbore. Inovovaná bola aj webová stránka Spoločnosti. Tieto dva zdroje informácií pomáhajú plniť dôležitú funkciu Spoločnosti, ktorou je komunikácia a šírenie informácií. Sociálne siete však organizáciu nenahradia a zostalo trvalou úlohou Spoločnosti presvedčiť aj mladšiu generáciu o užitočnosti stať sa jej členom. Na tomto valnom zhromaždení sa zredukovalo udeľovanie Cien NSS v troch kategóriách za uplynulé tri roky, ceny sa teda zredukovali z 27 cien na 9.

XX. Riadne valné zhromaždenie NSS, 7. – septembra 2017 v Párnici s vedeckou konferenciou *Etnológia pre súčasnosť*, venovanou 100. výročiu narodenia A. Melicherčíka.

V tomto aj nasledujúcom funkčnom období sa podarilo ukázať možnosti NSS užitočne sa zapájať do spoločenských problémov, ktoré sa stali dominantnejšie než činnosť rozvíjaná vo vnútri Spoločnosti. Na sklonku roku 2017 bola vďaka impulzu Ľubice Voľanskej Národopisná

spoločnosť Slovenska akreditovaná do poradnej funkcie pre Medzivládny výbor Dohovoru na ochranu nehmotného kultúrneho dedičstva UNESCO. Rozhodlo sa o tom na juhokórejskom ostrove Jeju na 12. Medzivládnom výbore na ochranu nehmotného kultúrneho dedičstva UNESCO. Z tejto pozície môže aspirovať na posudzovanie nominácií zápisov do UNESCO, čo je však dlhodobější proces. Aj na domácej pôde však pomohla NSS pri vypracovaní nominácií pre zápis na Reprezentatívny zoznam nehmotného kultúrneho dedičstva. Stalo sa tak v prípade prvku Drevené vyrezávané kríže na Podpoľaní (2017) a Podpolianske rozkazovačky (2018), zapojila sa do diskusie o navýšení hodinovej dotácie vyučovania dejepisu na základných a stredných školách, v spolupráci s NSS sa uskutočnili v rámci workshopov WIKIEDIT školenia záujemcov o participáciu na tvorbe hesiel elektronickej encyklopédie Wikipédie. NSS nominovala a podporila vybraných členov do posudzovateľských komisií Fondu na podporu umenia. Keď na Ministerstve školstva SR vznikol nápad zaviesť do vyučovania predmet 'Folkloristika a ľudová výchova', predsedníčka NSS zastupovala Spoločnosť v poradnom výbore MŠ SR, ktorý by mal túto myšlienku doviest' do zmysluplného konca. Národopisná spoločnosť Slovenska tiež vstúpila do uzatvorenia dohody s Etnofilmom Čadca s cieľom zabezpečiť kvalitnú odbornú spoluprácu etnológov. Z vnútorných aktivít bolo jednou z najvýznamnejších vytvorenie Etického kódexu NSS, ktorý pripravil kolektív pod vedením Tatiany Bužekovej a schválilo ho XX. riadne valné zhromaždenie.

Zredukoval sa počet členov, keďže členstvo stratili dlhodobo pasívni a neplatiaci členovia. Členský príspevok sa zvýšil na sumu 20 eur. Zmluvne sa doriešilo aj uloženie a správa Vedeckého archívu NSS v rámci Ústavu etnológie a sociálnej antropológie SAV. Popri opätovne zvolenej predsedníčke M. Bocánovej a D. Bacovej, Majerovej v role podpredsedníčky sa do práce hlavného výboru sa zapojili J. Janto, H. Hlôšková, N. Balošáková, L. Ditmarová, Z. Panczová a M. Bošelová.

V septembri roku 2018 sa konalo v Ružomberku **Mimoriadne valné zhromaždenie pri príležitosti 60. výročia založenia NSS**, ktoré malo slávnostný spomienkovo-spoločenský charakter.

3. Zo spomienok členov Národopisnej spoločnosti Slovenska

O peripetiách s Národopisnými informáciami

Peter Salner (ÚESA SAV) – výkonný redaktor a v 90. rokoch aj šéfredaktor Národopisných informácií/Etnologických rozpráv, v rokoch 1978 – 1983 tajomník SNS pri SAV:

„Vopred chcem čitateľov upozorniť, že nasledujúci text nie je vedeckým dielom, ale osobnou spomienkou na udalosti, ktoré sa odohrali pred približne 40 rokmi. A pamäť (aspoň moja) sa zvykne občas pomýliť, inokedy zas zabudnúť...

Do vtedajšieho Národopisného ústavu SAV som nastúpil v marci 1975. Národopisné informácie vtedy síce už nejaký čas existovali, ale nachádzali sa vo vegetatívnom štádiu. Milan Leščák sa rozhodol ich oživiť a zveril mi (mám dojem, že dokonca formou zväzackej úlohy) post výkonného redaktora.

Myslel som si, že to bude zaujímavá, užitočná a hlavne bezproblémová aktivita, realita však bola neprijemne tvrdá. Predo mnou stáli dve zdanlivo jednoduché, ale v praxi ťažké povinnosti: Bolo potrebné zohnať príspevky v primeranej kvalite a určenom termíne a zabezpečiť, aby ich niekto vytlačil.

Skúsenosti prvého bodu ma postavili pred základnú redaktorskú dilemu, či je lepšie spolupracovať s autorom, ktorý síce napíše skvelý príspevok, ale napriek opakovaným urgenciám a vyhrážkam ho dodá až dlho po úplne poslednom možnom termíne, alebo radšej s priemerným, ktorý ale dodržiava požiadavky redakcie vrátane spôsobu citovania a dátumu odovzdania. Pochopil som aj relativizmus tejto dilemy: jedni mi „voňali“ v čase prípravy čísla, a zas iní keď NI konečne uzreli svetlo sveta...

Rýchlo sa ukázalo, že zabezpečiť príspevky bolo detskou hračkou v porovnaní s nevyhnutnosťou ich rozmnoženia. Dnes stačí mať peniaze a problém je vyriešený: kto ich má, tlačiareň si nájde. V dobe, o ktorej je reč, však bola situácia oveľa zložitejšia, pretože prinášala pre mladších kolegov len ťažko predstaviteľné komplikácie. Texty sa prepisovali na špeciálne blany (túto časť práce spoľahlivo vykonávala Editka Vrátna) a následne rozmnožovali cyklostylom. A práve v tom bol problém. Počas normalizácie režim prísne kontroloval akékoľvek formy rozmnožovania textov. „Oficiálnych“ blán bolo málo, boli číslované, prísne evidované. Pridelovali ich výlučne dôkladne preverené (a primerane nepríjemné osoby), ktoré ich krvácajúcim srdcom a proti podpisu vydávali len vopred určeným osobám. Zásadne sme ich dostávali menej, než bol plánovaný počet strán, preto sme sa kolektívne usilovali doplniť ich iných zdrojov. Keď sme pripravovali Informácie venované záchrannému výskumu v kysuckých zátopových obciach Riečnica a Harvelka, moja spolužiачka (a autorka jedného z príspevkov) Eva Vadíková, len Boh vie odkiaľ, zohnala 6 kusov. Číslo sa stretlo s kritikou časti čitateľov, ktorým vadilo, že niektoré strany boli horšie čitateľné než iné...

S väčším alebo menším úspechom sme takto sflikovali niekoľko čísiel. Potom však nastal zázračný obrat. Peter Maráky ma skontaktoval so svojim rodinným známym Ferdom, ktorý bol zamestnaný v tlačiarni. Pri poháriku bez váhania sľúbil, že dodá ľubovoľný počet zázračných blán a za primeraný honorár (súčasťou bola vždy aj fľaša kvalitnej vodky) vytlačí všetko, čo budeme potrebovať. Nejaký čas táto obojstranne prospešná spolupráca úspešne fungovala, potom ale nastala nečakaná komplikácia: Ferdo náhle zomrel a jeho nástupca nebol ochotný prevziať štafetu. To sa ma však týkalo už len nepriamo, pretože moju funkciu prevzal niektorý z mladších pracovníkov ústavu. Myslím, že to bol Ďuro Podoba.

Vytlačením textu však číslo ani zďaleka nebolo hotové. Z tlačiarne neprichádzalo objednaných 150 či 250 výtlačkov v celku, ale rozložené na jednotlivé strany. Redakcia, členovia SZM a prípadní dobrovoľní pomocníci ich potom niekoľko hodín manuálne skladali, aby ich konečne mohli odniesť do väzby. A niekedy si napriek všetkej námahe a stresom človek mohol povzdychnúť s profesorom Horákom: “Škoda práce tak veľiké, na dilo tak nicotné“ ...“

O regionálnej pobočke

Katarína Holbová³¹ (Tekovské múzeum Levice), predsedníčka západoslovenskej pobočky koncom 80. rokov 20. storočia:

„Členkou národopisnej spoločnosti som bola od prvého ročníka ako som nastúpila na štúdium, čo bolo vtedy samozrejmé, to sme si držali aj ako povinnosť. Vďaka financovaniu terénnych výskumov sme sa mohli cez Spoločnosť dostať do rôznych regiónov Slovenska, a ja som sa dostala aj do výboru národopisnej spoločnosti. Dokonca jedno valné zhromaždenie bolo v Leviciach, práve keď bolo 60. výročie vzniku Tekovského múzea (v roku 1987). V národopisnej spoločnosti v osemdesiatych rokoch sa vytvorila sekcia pre etnografov múzejníkov a vlastne šéfovanie tej sekcii som mala na starosti v hlavnom výbore ja. ... Tá naša pobočka si robila vlastne také aktivity, že my sme sa zišli, povedzme, trikrát do roka vždy v inom múzeu a v priebehu troch štyroch rokov sme v podstate obišli všetky múzeá v bývalom západoslovenskom kraji. Bolo to jednodňové stretnutie, kde sme si ho načasovali, keď bola vernisáž výstavy alebo sa otvárala expozícia alebo proste niečo zaujímavé sa dialo. Pozreli sme si depozitáre, pozreli sme si expozície, pozreli sme si výstavu, mali sme čas sa porozprávať. Dost' sme nariekali, lebo vidiecke múzeá sú akosi mimo pozornosti centrálnych inštitúcií. ... Takže my sme si potom vlastne v rámci tejto našej sekcie a pobočky robili pre seba, múzejníci, etnografi. A čo sa mi páčilo, zase na podnet týchto našich členov a toho, čo sme sa stretávali a rozprávali, že sa urobilo kalendárium a napríklad aj burza výstav. Aby sme navzájom o sebe vedeli, čo kto má a čo môže ponúknuť na reciprocitu.“

O odborných komisiách a medziinštitucionálnej spolupráci

Miroslav Sopoliga (Ukrajinské múzeum vo Svidníku), dlhoročný člen výboru a vedúci východoslovenskej pobočky:

V roku 1978 som bol prijatý za člena výkonného výboru Slovenskej národopisnej spoločnosti a postupne som sa zapájal aj do plnenia čiastkových úloh základného výskumu – spomeniem Etnografický atlas Slovenska, ktorý sa pripravoval vyše 20 rokov od 70. rokov. Takže mali sme dost' veľa úloh v súvislosti s tým. Tak isto som spolupracoval na príprave Encyklopédie ľudovej kultúry ... Veľmi dobrú permanentnú spoluprácu sme mali (múzeum) so Slovenskou národopisnou spoločnosťou, kde som určité obdobie zastával predsedu komisie národnostných menšín aj predsedu východoslovenskej pobočky. Jedno z valných zhromaždení Slovenskej národopisnej spoločnosti sa uskutočnilo práve vo Svidníku v roku 2002 a v rámci neho bola aj konferencia Kultúrne dedičstvo a sociálna komunikácia.

³¹ Texty K. Holbovej, M. Sopoligu a M. Zajíčkovej sú prebraté z rozhovorov, ktoré sa uskutočnili v rámci projektu VEGA, ktorého súčasťou je aj tento text. Sú súčasťou publikácie Etnológia v regiónoch (Nitra 2019).

O význame stavovských organizácií**Mária Zajíčková (Záhorské múzeum v Skalici):**

Tie stavovské organizácie sú veľmi dôležité... Viete, keď je človek izolovaný v regióne, tak môže sa aj nejako vzdialiť, ale takto sme to vždy korigovali. A to bolo vynikajúce, že jednak sme sa stretli, bola to aj spoločenská udalosť, však viete, etnografi sú takí, že si aj zaspievajú a tak, veľa je tam folkloristov.

O deviatich rokoch plných zmien a uvažovaní či to všetko má zmysel**Magdaléna Paríková (UK a UKF) – predsedníčka SNS pri SAV v rokoch 1993 – 2002:**

Za predsedníčku spoločnosti som bola zvolená v roku 1993 na XII. valnom zhromaždení v Banskej Bystrici v období, keď naše stavovské združenie nieslo ešte pôvodný názov (prijatý v roku 1958) Slovenská národopisná spoločnosť pri SAV. Moje zoznamenie s SNS nastalo už na začiatku štúdia na Filozofickej fakulte na Katedre ADUEF, ktorá organizačne integrovala študentov viacerých príbuzných odborov – archeológie, dejín umenia, etnografie a folkloristiky. Spomínam si, že sme sa od začiatku štúdia, a to najmä zásluhou našich prednášajúcich na katedre, viacerých z generácie „pionierov Spoločnosti“ – spolu s viacerými vzácnymi kolegami prichádzajúcimi z Národopisného ústavu SAV dôverne zoznamovali s existenciou a poslaním národopisnej spoločnosti. Stalo sa tak krátko po absolvovaní prvých terénnych výskumov, keď sme boli už ako študenti aktívne zapojení do terénnych výskumov organizovaných národopisnou spoločnosťou. Nezriedka to boli popri povinnej praxi aj 2 výskumy v jednom roku, čo nám dalo veľa praktických skúseností tak v oblasti metód a technik terénnej práce, ako aj materiálových poznatkov z mnohých lokalít Slovenska. V neposlednom rade to bola aj príležitosť nadväzovania kamarátsko – etnologických kontaktov, nakoľko sme sa na výskume stretávali študenti z viacerých ročníkov. Hodné je spomenúť účasť študentov na výskumoch kolektívnych projektov (ako napr. záchranné výskumy zátopových oblastí Liptovská Mara, Horná Cirocha, Riečnica, Harvelka, vodné dielo Žilina, ako aj výskumy pred začiatkom výstavby atómovej elektrárne v Mochovciach). V tejto súvislosti sa žiada pripomenúť, že naša účasť na výskume bola hradená formou služobnej cesty (úhrada ubytovania, diéty). Vopred nám bolo jasné, že podmienkou však bolo odovzdanie prepísaného terénneho materiálu vtedy ešte písacím strojom – doma sme mali vtedy starý Remington. Pravda, nebolo možné otáľať s dočivílnym odovzdaním výsledkov výskumu, elaborát tiež podliehal posudzovaniu. V prípade nesplnenia týchto podmienok nezriedka hrozila sankcia: úhrada príslušnej finančnej sumy pokrývajúcej výdavky za výskum. Aj s odstupom toľkých rokov pokladám túto možnosť ako vzácnu príležitosť obohacujúcu mladých etnografov a folkloristov na ich ďalšej profesionálnej dráhe. S odstupom času možno konštatovať, že aj študentské výskumy prispeli k rozrastaniu archívu spoločnosti – tak ako ostatné získané materiály dopisovateľov, múzejných pracovníkov, členov Spoločnosti z iných príbuzných vedných disciplín, ako aj odborníkov – a to nielen etnografov a folkloristov na dôchodku. Na toto žičlivé obdobie zaiste spomína mnoho mojich kolegyň a kolegov. Uvedená aktivita a prax Slovenskej národopisnej spoločnosti na výskumnom úseku pretrvala vďaka vtedajšej organizačnej koncepcii vedeckých spoločností a aj finančným dotáciami zo strany vedenia SAV ešte aj v krátkom období na začiatku môjho predsedania Spoločnosti.

Celospooločenské zmeny prinášali však mnohé nové udalosti, ktoré sa premietli aj do života Spoločnosti. Nebolo iné riešenie v tomto čase, len nájsť spôsob, ako zvládnuť daný stav a umne

prisposobiť organizačnú štruktúru Národopisnej spoločnosti a „pošpekulovať“ ako efektívne nachádzať s pridelenými finančnými prostriedkami, a tým zabezpečiť uskutočnenie početných podujatí a aktivít. Viaceré nebolo vždy možné uskutočniť, a to v dôsledku zmien a trendu vedeckých spoločností často v dôsledku redukovaného financovania. Bolo to obdobie prejavov občasnej skepsy aj v členskej základni pokiaľ sa týka budúcnosti Spoločnosti, ako to ukazujú konkrétne údaje v dejinách Spoločnosti, ako pokles počtu členov, podstatne znížený prílev nových výskumných elaborátov, menej prajné podmienky pre výkup materiálu a napokon aj financovania vedeckých podujatí, seminárov a publikačných titulov. Avšak myšlienka neopustiť základné poslanie Spoločnosti stmelovala výbor Spoločnosti početných kolegyň a kolegov, s ktorými som takmer počas jedného decénia spolupracovala: počnúc hlavným výborom, vedúcimi a členmi pobočiek. Asi aj vďaka tomu, že sme prijali presvedčenie, že „zrušiť je jednoduchšie, ako vybudovať nové.“ Pevným spojivom vedúcim kudržaniu kontinuity pôvodných cieľov národopisnej spoločnosti boli úprimné kolegiálne vzťahy a skvelé podnety pre spoluprácu viacerých etnologických pracovísk od západu na východ Slovenska, a to už aj mnohých mladších kolegov, ktorí mi boli vzhľadom na tri funkčné obdobia výboru pod mojím vedením oporou. Stranou neostala ani „sponzorská“ pomoc a najmä zmysluplná participácia vedeckých a múzejných inštitúcií. Odzrkadľoval to nielen trojročný odpočet aktivít Valnému zhromaždeniu venovanému vždy aktuálnym problémom etnografického a folkloristického výskumu, v početných referátoch kolegov k danej téme. Mimoriadny význam mala aktivita jednotlivých pobočiek národopisnej spoločnosti a odborných sekcií, ktoré iniciovali a organizovali viaceré tematicky prínosné podujatia – sekcia pre národopisnú muzeológiu, výskum Slovákov v zahraničí, etnológia mesta a orientácia spoločnosti aj na neskôr rozvíjajúcu sa vizuálnu antropológiu. Výsledky úsilia výboru Spoločnosti – pri ktorých nechýbali ani drobné „chybičky“ – nenechali na seba dlho čakať. Dokumentujú to zaujímavé podujatia a početné publikačné tituly, ktoré podnietili prácu Spoločnosti do ďalšieho obdobia.

V súčasnosti, čítajúc časopis *Etnologické rozpravy*, už len spomíname na Národopisné informácie, ktoré vychádzali v čase za nepomerne odlišných technických a spoločenských podmienok, ale vďaka ich editorom a autorom prinášali už v 70. rokoch 20. storočia do etnografie a folkloristiky Slovenska (napr. príspevky M. Kosovej) – okrem hodnotných príspevkov našich kolegov aj teoretické a materiálové príspevky vtedajšej európskej etnológie (C. Lévy- Strauss, I. M. Greverus), poznatky sociológie k výskumu rodiny, ako aj publikované elaboráty – národopisnou spoločnosťou ocenené parciálne výsledky aktuálnych terénnych výskumov.

Pevná vôľa a kolegiálne pochopenie troch výborov Národopisnej spoločnosti Slovenska a rešpektovanie mnohých myšlienok cieľa národopisnej spoločnosti založenej pred 60 rokmi dovolila obdobiu troch výborov uskutočnenie azda viacerých prínosných podujatí, zdolala zhostiť sa aj niektorých náročných úloh, medzi ktoré nesporne patrili napr. nevyhnutnosť zvyšovania členských poplatkov, čo zaiste spôsobilo určitý pokles členskej základne, náročné sťahovanie archívu (textových, fotografických materiálov a v malej miere i kresobných dokumentov, spoločnosti a pod.). Táto etapa sa uskutočnila vďaka porozumeniu vedenia Ústavu etnológie SAV a s výdatnou fyzickou pomocou členov Spoločnosti. Ukončenie tejto etapy

dovolilo revíziu fondov a ich novú adjustáciu pod pedantným dozorom s dokumentačnou a editorskou činnosťou I. Kostovskej.

SNS prispela aj k rozvoju medzinárodnej spolupráce s kolegami v Poľsku, Maďarsku, Chorvátsku, Slovinsku, Rakúsku a Švajčiarsku. Odrazilo sa to aj v obohatení knižničného fondu Ústavu etnológie SAV. V pamäti mnohých z nás ostali spomienky, keď naši zahraniční priatelia z Verein für österreichische Volkskunde – bezprostredne po udalostiach roku 1989 – prichádzali s plnou náručou publikácií, ktoré boli predtým menej dostupné. Všetky tieto kontakty prispeli k rozšíreniu poznatkov, mnohým kolegom aj v možnostiach účasti na niektorých výskumných podujatiach, napr. pri terénnom výskume vybraných javov ľudovej kultúry Slovákov v zahraničí a etnokartografickým spracovaním výsledkov (Atlasy ľudovej kultúry Slovákov v Maďarsku, Rumunsku a Juhoslávii) a ich spoločnom publikovaní. Pravidelné boli aj kontakty s Národopisnou spoločnosťou Maďarov na Slovensku, a to tak priamou vzájomnou účasťou na jednotlivých vedeckých podujatiach (semináre, terénne výskumy), ako aj prostredníctvom kooptovaných členov spoločnosti.

Keďže mojou profesionálnou „materskou inštitúciou“ bola univerzitná pôda (FFUK a UKF) nedá mi nepripomenúť, že záujem o Národopisnú spoločnosť Slovenska vzbudzovalo do veľkej miery už vysokoškolské prostredie a doktorandské štúdium na UK aj v SAV, o čom svedčí aj moja skúsenosť v čase, keď mi bola členmi spoločnosti vyslovená dôvera spolupracovať tri volebné obdobia s mojimi kolegami. Jednotliví kolegovia počas štúdia a najmä pri príležitosti jeho ukončenia „kortešovali“ medzi študentmi pre myšlienku spolupráce a členstva v Národopisnej spoločnosti Slovenska. Je to obdobie, na ktoré často spomíname v kontakte s etnologickou obcou na Slovensku, ale aj s priateľmi v zahraničí.

Nedá mi však nespomenúť aj početné „nepracovné“ stretnutia - fašiangové bály v maskách, spoločné výlety na mnohé historické miesta na Slovensku a v zahraničí, ako aj dlhoročné, doteraz živé priateľské kontakty, predstavujúce nielen chvíle relaxu, pri ktorých však nechýbajú debaty o odborných témach. Tieto podujatia tiež ponúkali príležitosť na inšpiráciu možných ďalších podujatí. O tom svedčia spomienky mojich kolegýň a kolegov, ktorí prevzali presvedčenie a chuť ďalej prispievať k existencii tohto profesionálneho združenia, s ktorými sme si v roku 2018 pripomenuli 60. výročie jeho založenia. A to napriek tomu, že sme sa mnohí rozutekali na svoje pôsobiská po celom Slovensku, ba i v zahraničí.

O NSS v prvých rokoch 3. tisícročia, ale aj predtým

Zuzana Beňušková, predsedníčka NSS v rokoch 2002 – 2008:

Predsedičkou NSS som sa stala na valnom zhromaždení vo Svidníku, kde došlo aj k premenovaniu Spoločnosti. Bolo to završenie niekoľkoročnej diskusie, vyplývajúcej zo spoločenských zmien. Už pred týmto obdobím som sa v rámci SNS angažovala v organizovaní výskumných aktivít na základe získavania finančných zdrojov z predstupových fondov do EÚ. Išlo najmä o multietnický výskum v Tekovských Lužanoch, zúčastnili sa na ňom výskumníci aj z maďarskej minority a predmetom výskumu boli tri etniká žijúce v tejto obci. Výhodou bolo, že na výskume sa mohli zúčastniť aj odborníci na dôchodku, aj študenti, pracovníci z múzeí, aj z akadémie, čo sa v súčasnom systéme financovania vedy už ťažko kombinuje. V tom čase sa už stabilizovali dotácie na výskum z vedeckých agentúr, takže výskumy zo strany NSS boli postupne utlmené. V roku 2003 sme uskutočnili, aj vďaka Katke Holbovej, vydarenú exkurziu

do Tekova, Hontu a maďarskej dediny na zozname UNESCO – Hollókő, ukazovalo sa, že týmto smerom by sa mohla činnosť NSS uberať, aby sme spoznávali okolie, ale aj seba navzájom.

Pre mňa bola zásadná úloha zmodernizovať agendu NSS – vyrobiť e-mailové adresáre, spružniť narábanie s bankovým účtom, prejsť na vyberanie členského prostredníctvom prevodov, získať 2 % z daní, vytvoriť web stránku NSS. Z dnešného pohľadu sú to banality, ale už vtedy bolo jasné, že na spravovanie Spoločnosti bude čoraz menej času, takže tieto zmeny boli z hľadiska jej fungovania akútne. V tomto období vzniklo aj logo NSS, ktorého autorom je Michal Kostovský.

V roku 2005 sa uskutočnilo valné zhromaždenie v Terchovej, kde sa zúčastnilo okolo sto ľudí, aj vďaka konferencii venovanej využitiu tradičnej kultúry v oblasti turizmu. Táto konferencia sa konala pod záštitou prezidenta SR Ivana Gašparoviča, existuje o tom list z prezidentskej kancelárie, ktorá tam vyslala aj svojho zástupcu. Ďalšie valné zhromaždenie sa nieslo v znamení 50. výročia NSS, aj preto bolo zorganizované v Bratislave a konferencia bola zameraná na dejiny etnológie. Účasť bola tiež hojná, v závere sme zahraničných aj domácich účastníkov v rámci exkurzie zaviedli do chorvátskeho múzea v Devínskej Novej Vsi a na hrad Devín.

Zaujímavou skúsenosťou bola pre mňa epizóda, ktorá sa udiala na UKF. V tom čase sa univerzity divoko rozrastali a na novovytvorenej fakulte UKF si istí ľudia zmysleli, že budú vyučovať kultúrnu a sociálnu antropológiu a vytvorili k tomu akýsi kulturologický študijný program bez terénneho výskumu. Vtedajší pán rektor im v tom horlivo pomáhal, pretože očakával od nich podporu v bližiacich sa rektorských voľbách. Vtedy sme spoznali a za NSS sme napísali list na akreditačnú komisiu, kde sme žiadali vysvetlenie, kto bude na tejto novej katedre kultúrnym a sociálnym antropológom, keď my sme tam žiadneho neidentifikovali, a tiež sme upozornili na špecifickú disciplínu, ktoré sa v študijnom programe neobjavili. Keďže som to ako predsedníčka podpísala a v tom čase som už učila na UKF, reakcia nedala na seba dlho čakať. Pán rektor ma pozval „na koberec“ a spolu s rektorátnou právničkou mávali s naším listom, určeným akreditačnej komisii, a vyhrážali sa mi prepustením. Napodiv ma to ani veľmi nerozhodilo, pretože som bola presvedčená o našej pravde a o hlbokom omyle pána rektora, ktorému táto aktivita k obhájeniu pozície napokon aj tak nepomohla. Každopádne ďakujem kolegyni Vierke Feglovej, ktorá ho utíšila, aj všetkým odvážlivcom, ktorí sa v liste podpísali. Nový študijný program napokon zmenil svoj názov na Areálové štúdiá, tím nás prestal zaujímať. Potvrdilo sa, že keď má človek pocit, že sa treba kriticky ozvať, treba to urobiť. (To platí aj na margo mojej diskusnej poznámky o Etnofilme v Etnologických rozpravách roku 2018/1 a následnej reakcie, ktorá od odbornej diskusie značne vybočila. Udalosti vyvolali potrebu vymedziť písomnou dohodou vzťah NSS a Etnofilmu Čadca, čo sa aj následne stalo.)

Naša stavovská spoločnosť sa vinie mojím profesionálnym životom od nástupu do praxe. Na valnom zhromaždení v Nitre v roku 1984 ma totiž zvolili za tajomníčku NSS, vtedy som o Spoločnosti veľa nevedela, ale získala som skúsenosti a kontakty v národopisnej komunite, ktoré mi pomáhajú dosiaľ. Keď som pomerne často ručne písala adresy na cca dvesto obálok, žartom som hovorila, že keď sa ich naučím naspamäť, budem členka korešpondentka. V roku 2014 sme spolu s Martinom Meššom počas valného zhromaždenia NSS v Čadci založili facebookovú skupinu Národopisná spoločnosť Slovenska, v súčasnosti má vyše 400 členov. Je

dobrym médiom na šírenie informácií, avšak takáto skupina osvedčenú stavovskú spoločnosť v závažných situáciách nikdy nenahradí – a toto je aj môj „message“ pre mladšie generácie.

O tajomníčení a predsedovaní

Hana Hlôšková, predsedníčka NSS v rokoch 2008 – 2014:

Vo funkciách vo výbore Slovenskej národopisnej spoločnosti, resp. Národopisnej spoločnosti Slovenska som dvakrát vystriedala Z. Beňuškovú – prvýkrát v roku 1987, keď z postu tajomníčky prešla do „funkcie“ čerstvej mamy. Vo výbore Spoločnosti som v tom období pracovala napríklad s M. Leščákom, S. Švehlákom, E. Droppovou či O. Danglovou. Organizátorsky som vhupla priamo do prípravy Valného zhromaždenia a konferencie SNS v Leviciach, keď sme „rokovali“ aj na vtedajšom Okresnom výbore KSS v Leviciach – mimochodom, s otvoreným a prajným prístupom zainteresovaných... Valné zhromaždenie a konferencia dopadli výborne aj zásluhou konštruktívnej spolupráce K. Holbovej z Tekovského múzea a pamätníci si iste spomenú tiež na celonočné prespevovanie na levických hradbách so sprievodom gájd P. Popelku. Aj také chvíle prinášajú stretnutia v rámci Spoločnosti.

Druhýkrát som Z. Beňuškovú vystriedala vo funkcii predsedníčky a hoci nemám povahu ani ambície vodcu, Spoločnosť som viedla dve funkčné obdobia. Mali sme na čo nadviazať, no vyrovnat' sme sa museli aj s takými skúškami, ako bolo výrazne priškrtené financovanie Etnologických rozpráv, keď padol aj návrh na ich zrušenie ako publikačného orgánu NSS a na ich transformáciu na akýsi informačný bulletin. V tom čase predsa vyšli Etnologické rozpravy v rámci úsporných opatrení ako dvojčísla. Som rada, že som nedopustila ich zmenu na informatórium (čo by znamenalo ich faktický zánik) a za pomoci nitrianskych, neskôr banskobystrických a teraz bratislavských kolegyň sa udržali a ich odborná i typografická kvalita majú vzrastajúcu úroveň. Keďže sa v roku 2010 podstatne zmenila situácia v poskytovaní finančných dotácií Spoločnosti a okolo celého problému bolo veľa nejasností, vo výbore sme dbali aj na pravidelnú spoluprácu s Radou slovenských vedeckých spoločností, ktorá bola i je „kanálom“ finančnej podpory zo strany SAV. Využívali sme ju v spolupráci s Ústavom etnológie SAV predovšetkým na financovanie tlače Etnologických rozpráv, tiež však pri príprave Valných zhromaždení a konferencií NSS. O schválení a výške finančného príspevku však rozhodovala aj disciplína platenia členských príspevkov za každý kalendárny rok. Na tomto mieste považujem za potrebné vyzdvihnúť neúnavnú snahu vtedajších hospodárov Spoločnosti, S. Štangovej-Skurčákovej, a zvlášť M. Benžu, ktorí túto základnú povinnosť členstvu neúnavne pripomínali, a veru vznikli aj kuriózne situácie v diskusiách na VZ o zvýšení sumy členského príspevku, keď sme museli argumentovať cenou piva, ktorú hocikto z nás bez problémov zaplatí... Takže som veľmi rada, že pri zlepšenej finančnej disciplíne členstva sme mohli aspoň symbolicky spolufinancovať napríklad aj celoštátne kolá Študentskej vedeckej s odbornej činnosti, ktoré sa striedavo konajú na jednotlivých katedrách etnológie, hoci sa moju pôvodnú ideu o viacdnovom odbornom a spoločenskom študentskom podujatí doteraz nepodarilo naplniť.

Uvedomujem si tiež zložitosť súčasnej situácie v zamestnávaní sa absolventov etnológie, keď mnohí z nich začínajú pracovnú kariéru v podstatne lukratívnejších oblastiach (napr. v poisťovníctve), ako je etnológia. O to radšej počívam správy, že po čase sa viacerí vracajú do odboru a aj preto „lanárime“ končiacich študentov stať sa členmi Spoločnosti – jednoducho,

aby nestratili kontakt s disciplínou – odborne a ľudsky. Ľudský moment považujem za dôležitý, ak nie aj za najdôležitejší vo všetkých snaženiach – veď bez neho by nebola vznikla ani taká iniciatíva z pôdy NSS, ako bol vznik Bibliografie 50 ročníkov časopisu Slovenský národopis, kde úplne základnú prácu prepisu bibliografických údajov urobili vtedajší študenti – prváci na bratislavskej katedre.

Dlhoročné pracovné a hlboké ľudské vzťahy boli v roku 2010 i za vznikom takého podujatia, ako stretnutie členov Českej národopisnej spoločnosti a Národopisnej spoločnosti Slovenska na Veľkej Javorine. V ostatných dvoch rokoch sme tradíciu obnovili – v príjemnom prostredí Holubyho chaty sme si vymenili aktuálnu literatúru šetriac poštovné, povedali sme si informácie o pripravovaných projektoch a podujatiach, zaspievali si – to všetko by sa iste páčilo aj J. L. Holubymu...

Z agendy Národopisnej spoločnosti Slovenska v ostatných rokoch

Martina Bocánová – predsedníčka NSS v rokoch 2014 – 2020:

V ostatných volebných obdobiach, od roku 2014 do súčasnosti, mala NSS ambíciu v prvom rade dôsledne naplňať stanovy NSS a rozbehnúť svoju činnosť v súlade s požiadavkami modernej doby. Už po Valnom zhromaždení NSS v Čadci vstúpila do internetového priestoru sociálnych sietí a postupne aktualizovala a modernizovala svoju webovú stránku, čím sa jej podarilo osloviť oveľa širší diapazon záujemcov o činnosť NSS. NSS ako prvá zo všetkých vedeckých spoločností SR podporila projekt vypracovaný Slovenskou historickou spoločnosťou, ktorý sa zameriaval na navýšenie hodinovej dotácie dejepisu na stredných a základných školách. Táto reforma sa úspešne presadila na Ministerstve školstva a má celospoločenský dosah a pôsobnosť. Na základe tejto aktivity rozvinula NSS spoluprácu so Slovenskou historickou spoločnosťou. V spolupráci so SHS, a neskôr inými vedeckými spoločnosťami a inštitúciami, kreovala spoločnosť projekt on-line knižnice, kde reagovala na potrebu oboznámiť verejnosť s najnovšími výsledkami vedeckej práce v rôznych príbuzných vedeckých disciplínach. Snaha bola aktivizovaná skutočnosťou, že publikácie s najnovšími vedeckými výsledkami, ktoré boli finančne podporené grantmi, nie je možné predávať a tak je takmer nemožné tieto poznatky šíriť medzi záujemcami so širokej verejnosti.

Pedagogická sekcia NSS sa zamerala predovšetkým na upravenie štandardov Študentskej odbornej, vedeckej a umeleckej činnosti, kde podrobne upravila harmonogram konania sa podujatia a tiež stanovila kritériá pre študentské práce rôzneho druhu a vypracovala odporúčanie pre hodnotiace komisie.

V posledných rokoch, vďaka väčšej angažovanosti v grantovom systéme MK SR – Fonde na podporu umenia, pomohla spoločnosť vydať viaceré publikácie svojich členov.³²

Publikačné aktivity NSS sa však orientujú prioritne na vydávanie Etnologických rozpráv. Etnologické rozpravy (ER) sú v súčasnosti koncipované monotematicky, pričom je možné prijať aj štúdie s iným zameraním, pokiaľ sú prínosné a prejdú recenzným konaním. Všetky štúdie

³² Botíková, M.(ed.): Cesty Jana Botíka. Bratislava NSS, 2019. Bocánová, M., Žeňuchová, K.: Zakliata hora Pavla Dobšinského. Bratislava NSS, 2019. Priečko, M.: Kysucký vrchári. Monografia spôsobu života obyvateľov rozptýleného osídlenia dolných Kysúc. Bratislava NSS 2019.

pojavine prechádzajú recenzným konaním, tento úkon nie je honorovaný. Etnologické rozpravy sú zaradené v databáze ERIH a vedené ako periodikum Ministerstvom kultúry SR. Redakčná rada ER realizovala všetky právne náležitosti vo vzťahu k Ministerstvu kultúry, ktoré eviduje Etnologické rozpravy ako časopis s periodicitou vychádzania dva krát ročne zaradený v databáze ERIH.

Dňa 2.2.2016 prijala NSS uznesenie o spolufinancovaní každého čísla NSS externým spolupracovníkom a zaviedla funkciu externého editora, ktorý číslo pripravuje. Vďaka zmluve o spolufinancovaní jednotlivých čísel NSS predišla finančnej neistote Spoločnosti a bolo ju možné ekonomicky stabilizovať.

Redakčná rada ER na svojom zasadnutí, ktoré sa konalo 14. 10. 2015 v Banskej Bystrici sformulovala Uznesenie Redakčnej rady Etnologických rozprav k obsahovým a formálnym kritériám pre publikovanie vo vedeckom časopise Etnologické rozpravy, ktoré sa dotýka formálnych náležitostí viazucich sa na publikovanie v Etnologických rozpravách, kategorizácie jednotlivých textov a autorských práv. Redakčná rada je povinná včas zverejniť na stránke Národopisnej spoločnosti Slovenska výzvu na publikovanie v jednotlivých číslach.

NSS taktiež kreovala Etický kódex Národopisnej spoločnosti Slovenska, ktorý vypracovala pracovná skupina Katedry etnológie a muzeológie FF UK v Bratislave. Návrh etického kódexu sprostredkovala Národopisná spoločnosť Slovenska vo viacerých fázach svojim členom prostredníctvom mailov, taktiež na svojej webovej stránke. Členovia NSS sa mali možnosť priamo vyjadriť prostredníctvom osobitnej mailovej schránky, ktorá bola zriadená na tieto účely. K Etickému kódexu Národopisnej spoločnosti Slovenska bol vytvorený priestor na priamu diskusiu na Valnom zhromaždení Národopisnej spoločnosti Slovenska v Párnici v roku 2017. Po schválení kódexu jeho vydanie zabezpečila NSS ako súčasť ER 1/2018. Zodpovednou osobou, ktorá viedla diskusiu k Etickému kódexu na tomto Valnom zhromaždení bola RNDr. PhDr. Tatiana Bužeková, PhD.

V ostatnom volebnom období sa HV NSS zamerl na kreovanie Stanov NSS, ktoré taktiež poskytoval svojim členom na pripomienkovanie v online priestore. Schválenie inovovaných stanov, ktoré umožnia lepšie a dynamickejšie fungovanie NSS prebehne na nasledujúcom Valnom zhromaždení NSS.

Národopisná spoločnosť Slovenska v roku 2015 podporovala projekt Digitálny fond tradičnej ľudovej kultúry v spolupráci s Centrom pre tradičnú ľudovú kultúru. Hlavným cieľom projektu bola inventarizácia, zber a digitalizácia kultúrnych objektov z oblasti Tradičnej ľudovej kultúry na Slovensku a ich sprístupnenie verejnosti.

V roku 2017 sa NSS začala angažovať v snahách o spoluprácu s organizáciou UNESCO. Národopisnej spoločnosti Slovenska sa podarilo vstúpiť do spolupráce s organizáciou UNESCO ako NGO – neštátna nezisková organizácia, ktorej činnosť sa bude zameriavať na kreovanie reprezentatívneho zoznamu nehmotného kultúrneho dedičstva Slovenska. Dňa 19. júna 2017 bola predsedníčka NSS PhDr. Martina Bocánová, PhD. nominovaná Ministerstvom kultúry SR za členku Odbornej komisie pre posudzovanie návrhov na zápis do Reprezentatívneho zoznamu nehmotného kultúrneho dedičstva Slovenska a Zoznamu najlepších spôsobov ochrany nehmotného kultúrneho dedičstva na Slovensku.

Významnou zmenou bola zmluva, ktorá sa týkala archívu NSS medzi Národopisnou spoločnosťou Slovenska a ÚEt SAV (teraz ÚESA SAV) v Bratislave. Archív Národopisnej

spoločnosti Slovenska tvorí 1193 výskumných správ a 1960 negatívov, ktoré pochádzajú z výskumov financovaných NSS a z darov. Bol uložený v sídle ÚEt SAV v Bratislave na Klemensovej ulici č. 19. Uloženie, uchovávanie a sprístupňovanie dokumentov zabezpečoval informačno-dokumentačný úsek ÚEt SAV v Bratislave. Do roku 2017 však neexistovala žiadna zmluva, ktorá by vymedzovala charakter a limity tejto vzájomnej spolupráce. Z tohto dôvodu bolo nutné definovať vzťah NSS s ÚEt SAV v Bratislave, ktorý by sa zamerával na obsluhu a správu archívu NSS.

V súvislosti s tým, že ÚEt SAV v Bratislave sa mal ambíciu transformovať na verejnú výskumnú inštitúciu a v spojitosti s novou koncepciou budovania, správy a sprístupňovania údajov z Vedeckých zbierok Ústavu etnológie SAV v Bratislave, musel byť oficiálne definovaný vzťah NSS a ÚEt SAV v Bratislave k Archívu NSS. Z tohto dôvodu nebolo možné z právneho ani z praktického hľadiska možné udržať status Archívu NSS ako rozsiahleho archívu externej inštitúcie vo zvykovej správe a s uložením v priestoroch Ústavu etnológie SAV.

Vedenie Ústavu etnológie SAV deklarovalo pomoc po koncepcnej i organizačnej stránke riešenia tejto situácie bez ohľadu na to, ktorú z týchto dvoch možností Valné zhromaždenie NSS uprednostní. Na Valnom zhromaždení NSS v Párnici v roku 2017 sa členovia NSS hlasovaním zhodli na tom, že odovzdá archív do správy ÚEt SAV v Bratislave, ktorý sa zaviazal jeho zahrnutím (ako celku s uvedením pôvodného vlastníka – NSS) do celkovej koncepcie sprístupnenia archívnych dát v rámci medzinárodných dátových sietí. Uskutočnilo sa tak podpísaním zmluvy v roku 2018

Záver

Šesťdesiatročný príbeh Národopisnej spoločnosti Slovenska naplnili ľudia, ktorých pracovným poslaním bola tvorivá práca v oblasti etnológie. Obsah zamerania a činnosti Spoločnosti prispôbovali podľa dobových okolností tak, aby ako tmel vyplňala medzery v systéme jednotlivých etnologických pracovísk, vytvárala sieť a silnejšie spájala jednotlivcov, ktorí v nej videli zmysluplnú oporu našej vednej disciplíny. Paradoxne v čase, keď sa rozvinula demokratická občianska spoločnosť, musí Národopisná spoločnosť Slovenska presvedčať o svojom význame a flexibilne reagovať na výzvy súčasnej doby. Etnológovia citlivo reagujú na to, čo sa im na nej páči a nepáči. Pre mnohých mladých kolegov je aj prívlastok 'národopisná' dôvodom, že do nej nevstúpia, lebo im zaváňa 19. storočím. Nuž, ani podobné vedecké spoločnosti v okolitých krajinách nezavrhlí svoje staré názvy, napokon tradícia a inovácia je jednou z významných tém našej vednej disciplíny a je na každom, aby si premietol klady a záporné opozit. Obzretie sa do minulosti je pre súčasnosť a budúcnosť vždy osočné.

Použitá literatúra a informačné zdroje

BEŇUŠKOVÁ, Z. 1985: IX. riadne valné zhromaždenie Slovenskej národopisnej spoločnosti pri SAV. In: *Slovenský národopis*, r. 33, 1985, č. 2-3, s. 616-618.

- BEŇUŠKOVÁ, Z. 2002: Slovenská národopisná spoločnosť pri SAV. In: *Spravodaj rady slovenských vedeckých spoločností*, r. 4, 2002, č. 3-4, s. 6-7.
- BEŇUŠKOVÁ, Z. 2005: Zápis zo XVI. Valného zhromaždenia Národopisnej spoločnosti Slovenska. In: *Etnologické rozpravy*, r. 12, 2005, č. 2, s. 222-229.
- BEŇUŠKOVÁ, Z. 2008: Správa o činnosti Národopisnej spoločnosti Slovenska za roky 2005-2007. In: *Etnologické rozpravy*, r. 15, 2008, č. 2, s. 127-130.
- BOCÁNOVÁ, M. – KRÍŠKOVÁ, Z. 2018: Editoriál. In: *Etnologické rozpravy*, r. 25, 2018, 1, s. 7-10.
- ČUKAN, J. 1997: *Pramene k štúdiu a techniky výskumu v etnológii*. 1. vyd. Nitra, UKF 1997, s. 47- 55.
- DRÁBIKOVÁ, E. 1984: Štvrtstoročie činnosti Slovenskej národopisnej spoločnosti pri Slovenskej akadémii vied. In: *Slovenský národopis*, r. 32, 1984, č. 1, s. 172-180.
- DRÁBIKOVÁ, E. 1995: Heslo. Slovenská národopisná spoločnosť pri Slovenskej akadémii vied. In: *Encyklopédia ľudovej kultúry Slovenska*, Bratislava, Veda 1995, s. 168.
- GODÁLOVÁ, J. 2006: *Slovenská národopisná spoločnosť pri Slovenskej akadémii vied v Bratislave*. Diplomová práca. UKF v Nitre, 2006.
- HLÔŠKOVÁ, H. 1988: X. valné zhromaždenie Národopisnej spoločnosti pri SAV a vedecká konferencia Úloha národopisnej vedy pri formovaní spoločenského vedomia. Levice 1987. In: *Slovenský národopis*, r. 36, 1988, č. 3-4, s. 545-648.
- HLÔŠKOVÁ, H. 1993: Valné zhromaždenie Národopisnej spoločnosti pri SAV a konferencia „Ľudová kultúra a etnická identifikácia“. In: *Slovenský národopis*, r. 41, 1993, č. 3, s. 360-364.
- JÁGEROVÁ, M., KRAUSOVÁ, A., VOĽANSKA, S. 2019: *Etnológia v regiónoch*. Nitra: UKF, 2019.
- KAHOUNOVÁ, E. 1970: Valné zhromaždenie Slovenskej národopisnej spoločnosti a konferencia o ľudovom umení na Oravskej Priehrade. In: *Slovenský národopis*, r. 18, 1970, č. 1, s. 146-149.
- KILIÁNOVÁ, G. – ZAJONC, J. 2016: *70 rokov ústavu etnológie Slovenskej akadémie vied: kontinuity a diskontinuity bádania a jednej inštitúcie*. Bratislava, VEDA, 2016.

KRIŠTEKOVÁ, I. 1973: Valné zhromaždenie SNS a konferencia o dokumentácii národopisného materiálu vo vedeckých ústavoch a múzeách /20.-22. 10. 1972 v Tatranskej Lomnici/. In: *Múzeum*, r. 18, 1973, s. 57-58.

PARÍKOVÁ, M. 2002: XV. Valné zhromaždenie Slovenskej národopisnej spoločnosti, Svidník - 22. máj. Správa o činnosti Slovenskej národopisnej spoločnosti pri SAV za obdobie máj 1999 – máj 2002. In: *Etnologické rozpravy*, r. 9, 2002, č. 2, s. 104-106.

PODOLÁK, J. 1958: Založenie Slovenskej národopisnej spoločnosti. In: *Slovenský národopis*, ročník 6, 1958, č. 5., s. 541-543.

PODOLÁK, J. 1967: Valné zhromaždenie Slovenskej národopisnej spoločnosti 25.-27. 10. 1966. In: *Slovenský národopis*, r. 15, 1967, č. 1, s. 139-140.

PODOLÁK, J. 2003: Etnológia na Slovensku v 20. storočí – etapy jej vývoja. In: *Ethnologia Actualis Slovaca*, 3. Etnologické a folkloristické inštitúcie na Slovensku, Trnava 2003, s. 9-58.

PODOLÁK, J. 2008: Okolnosti vzniku Slovenskej národopisnej spoločnosti (na základe osobných spomienok). In: *Etnologické rozpravy*, r. 15, 2008, č. 2, s. 80-85.

PRANDA, A. 1962: Založenie odbočky SNS v Košiciach. In: *Slovenský národopis*, r. 10, 1962, s. 337-338. (rubrika Drobné správy)

PRANDA, A. 1962: Založenie odbočky SNS v Martine. In: *Slovenský národopis*, r. 10, 1962, s. 491-492. (rubrika Drobné správy)

PRANDA, A. 1963: Päť rokov činnosti Slovenskej národopisnej spoločnosti (1958-1962). In: *Slovenský národopis*, r. 11, 1963, č. 4, s. 585.

PRANDA, A. 1963: Archívny fond Slovenskej národopisnej spoločnosti. In: *Slovenský národopis*, r. 10, 1962, č. 1, s. 141-156.

PRANDA, A. 1964: II. valné zhromaždenie Slovenskej národopisnej spoločnosti v Martine 5.-6. 12. 1963. In: *Slovenský národopis*, r. 12, 1964, č. 2, s. 308.

PRANDA, A. 1973: Nové stanovy Slovenskej národopisnej spoločnosti pri SAV. In: *Slovenský národopis*, r. 21, 1973, č. 2, s. 265 - 267.

PRANDA, A. 1975: Valné zhromaždenie Slovenskej národopisnej spoločnosti (3. 6. 1975 v Martine). In: *Slovenský národopis*, r. 24, 1976, s. 309-310.

Register dokumentačného fondu Slovenskej národopisnej spoločnosti pri SAV v Bratislave 1958 – 1978. Ed. E. Salnerová. Bratislava : SNS pri SAV, 1978.

Register dokumentačného fondu Slovenskej národopisnej spoločnosti pri SAV v Bratislave II(1978 – 1983). Kol. autorov 1984. Bratislava : SNS pri SAV, 1984.

Register fotodokumentačného fondu. SNS pri SAV, Bratislava 1987.

SALNER, P. 1979: VII. riadne valné zhromaždenie Slovenskej národopisnej spoločnosti. In: *Slovenský národopis*, r. 27, 1979, č. 4, s. 599-601.

SALNER, P. 1982: VIII. riadne valné zhromaždenie Slovenskej národopisnej spoločnosti pri SAV, In: *Slovenský národopis*, r. 30, 1982, č. 1, s. 110-112.

Stanovy Slovenskej národopisnej spoločnosti. Dostupné online <http://www.nss.sav.sk/onas/stanovy/>

ŠKOVIEROVÁ, Z.: 2008: Slovenská spoločnosť národopiscov sa zišla a oslavovala. In: *Etnologické rozpravy*, r. 15, 2008, č. 2, s. 124-126.

TIBENSKÝ, J. 1980: Veda a technika. In: *Slovensko 4, Kultúra- II. časť*. Bratislava, Obzor 1980, s. 94-197.

Účastníci Valného zhromaždenia SNS pri SAV v roku 1999 v Liptovskom Mikuláši.
Zľava: O. Krupa a J. Chlebnický (obaja Maďarsko), I. Zuskinová, A. Bitušíková, D. Nociarová a Z. Beňušková.